

rum nomine proprio cum ejus creditoribus, sine cum aliis in istorum fraudem, & supplantationem, Aliud verò de actibus gestis cum eodem tanquam alterius mandatario, infitore, seu negotiorum gestore.

Primo casu, quicquid nostri Doctores variant, veritas esse videtur, certam regulam tradi non posse, sed totum repositum esse in prudentis iudicis arbitrio, ex singulis facti circumstantiis regulando, Multoties enim casus decoditionis est talis, quod etiam per plures menses à creditoribus, & alii cum mercatore contractibus provideatur, & multò magis ubi agitur de actibus ab ipso decocto gestis ad favorem uxoris, filiorum, seu aliorum conjunctorum in creditorum fraudem, & supplantationem, que ut plurimum illi infames, & perditii homines, de eorum statu bene confici, cum fallacibus apparentibus negotiatoribus eludentes per annos, eorum futuram decoditionem prævident, ita ut quo magis affecerit pompas, & apparentias, eo magis augeatur suspicio; Multoties verò etiam ipis decoctoribus, aliique negotiatoribus casus contingit novus, ita ut adus etiam per diem vel horâ antea gesti, bonæ fidei, & in statu habili censendi sint, quia nempe casus proveniunt ab insperato infortunio naufragii mercium, five decoditionis alicujus mercatoris, vel correspondentialis in diversis Civitate, vel provincia commorantis, ex quo ultimo casu probatissimos, satis idoneos mercatores scio pluries innocenter propriæ decoditionis damnum, & injuriam passos esse, Sive ex morte naturali ejusdem mercatoris alioquin probi, & idonei ob pecuniarum, & bonorum occultationem à conjunctis vel famulis, ut est casus in Rom. seu Bonon. litterarum Cambii pro Federico sub eodem tit. de cred. vel camb. Unde errorum dicebam in ista materia certi, & determinati temporis regulam dare.

Sicut autem ubi agitur de contractu inito cum decocto, ro, tanquam alterius mandatario, seu negotiorum gestore, quia tunc, cessante in tertio contrahente collusionem, vel mala fide positiva, ille qui non mandatarii, sed mandatis fidem sequutus est, cum habet obligatum, quamvis mandatarius vel infortior esset decoctus vel aliis in malo statu, contrahenti tamen ignoto, quia mandanti impudendum est, contra personæ minus idoneæ mandatatum dederit, vel merces distrahandas commiserit, ejusque statum diligenter non inquisierit; Ideoque in æquali concursu ipsius mandatantis, & tertii, qui cum mandatario contraxit, quamvis uterque de damno vitando ageret, melior est conditio tertii, utpotè magis innocentis, quam mandatantis culpæ, ut per Jo. de Evia l. 2. commens. terrestris c. 11. n. 44. cum seqq. Struc. de decod. p. 3. n. 52. Rocc. in notabil. post secundum vol. conf. tit. de decod. notabili 48. nu. 148. unde nisi in tertio error probetur futura decoditionis, & præparata fuge scientia, quæ in dubio non præsumitur, ex plene deductis per Surd. conf. 128. n. 40. & seqq. & per Rocc. ubi sup. & notab. 49. nu. 150. contra mandante judicandum venit. Præsertim ubi non agitur ad effectum agendi contra mandantem, qui excipiendo allegare possit cessationem mandanti ex immutato statu mandatarii, juxta ea, quæ in proposito habentur in d. Rom. seu Bonon. litterarum Cambii Federici, sed ad effectum excipiendi atque excusandi malam fidem emptoris mercium jam consumptarum nec dici valet dolo, & culpa defuisse possidere, ut contra cum competere valet actio subsidiaria ad pretium juxta ea, quæ habentur in d. diff. 129.

Omnia hæc in puncto juris abstractè considerata videntur vera, & tanquam talia, per majorem ac saniorum Judicum partem admittuntur, sed punctus difficultatis erat in applicatione ad factum, quæ de difficultate erat, cum cujus præsupposito, & non aliis præmissa omnia procedunt; Facti siquidem circumstantiis unitim consideratæ, cum consueta regula, ut singulari, quæ non profunt, & collusionem, & malam fidem satis clarè convincere videbantur, quia Invitus reperiebatur debitor Castellii Mercatoris Veneti, qui erat socius Granaræ in Thesauraria, five utilium particeps, atque traditus de hujusmodi falsum emptione scienda, per menses abique conclusionem ob discordantiam in pretio præcefferat, nolente Invito venditionem concludere pro oblato pretio sine certioratione, & approbatione principalis, & tamen ista non exceptionis dicta venditio pro eodem pretio aliis non acceptata conclusa fuit, unde magna resultatere vinta fuit suspicio collusionis, quod scilicet id actum esset pro reintegratione Castellii de dicto ejus credito consequendo. Quæ suspicio major reddebatur, ex eo quod conventio super solutione pre-

tii fuerat cum dilatione sex mensium, & deinde illa non curata, cum deductione sex pro centenariis simulatum fuit fieri in pecunia numerata, quæ nec verè interesse, & procedit fuisse per simplicem contrapositionem cum dicta partita Castellii; Unde nobis bona fidei Granariæ exaggerantibus, ac etiam inculcantibus nullam adesse postquam malam fidem Castellii Venetis commorantis, & sic longa distantia absentis de Inviti infortunio ignari, Replacabant Judices, quod doceremus de vera, & effectiva pretii solutione, quia se promptos declarabant ad admittendas omnes propositiones ex parte nostra deductas.

Et quamvis replicaretur de vera, & recepta propositione, quod inter mercatores, & negotiantes, giratæ seu paritatum contrapositiones, ad evitandos inanes circuitus habentur loco veræ, & effectivæ solutionis in pecunia numerata; Gabr. conf. 155. n. 21. & 26. l. 1. Scacc. de camb. §. 2. gl. 5. n. 55. Burato dec. 546. num. 1. Rot. in Rom. Cambii. 23. Jan. 1645. coram Peuntingio; Replacabat tamen, & bene, id esse verum ad effectus solutionis inducendus, quoties nulla fraudis vel collusionis accedit suspicio, quæ in præsentibus magis augebatur ex quadam alia coriorum venditione inter eosdem apparentur facta cum pecunia numerata, quæ per eorumdem contrahentium apocam declarabatur ficta & simulata; Ideoque resolutio iusta, & tionabilis visa fuit, qualem in Advocatorum congressibus contra sensum aliorum pro hac parte scribentium, semper prædixeram, ideoque exitus causæ fuit iuxta meum votum, quamvis ob clientis affectionem desiderassem proprii iudicii fallaciam.

Hinc deficiente præsupposito bonæ fidei, inanis remanebat altera inspectio super qualitate actionis domino rei male distractæ competentis contra tertium ipsam rem amplius non possidentem, utpotè consumptam seu distractam de quo puncto in his etiam terminis mercium emptarum in portu, vel emptorio à non domino, & per emptorem distractum, an ipsarum domino contra istum aliqua competat actio ad pretium, habetur in d. diff. 129.

Præsupposita verò competentia actionis ad pretium, ex eo præsertim, quod verè illud solutum non esset tantquam malè computatum cum debito proprio mandatarii decocti, seu decoctorum, Altera disputata fuit quæstio super pretii quantitate, seu liquidatione, cum actor non acquiescens conventioni desuper habitæ cum mandatario ad jam dictam rationem juliorum quatuor, & quartæ partis alterius julii, longè majorem quantitatem præterderet, atque ad eam rationem, pro qua ipse emptor eandem mercem aliis vendiderat, quasi quoniam in tanta quantitate remaneret de alieno locupletatus.

Hoc tamen assumptum, injustum, & sine fundamento, etiam cum sensu veritatis, dicebam, quia licet emptor tanquam salinarum Camera Appaltator pro majori pretio saltem Communitatis, & populis vendidisset, non inde tamen inferri poterat illud integrè ab extero mercatore prætedi posse, quia in venditione, quæ fit per Appaltatorem Cameralem tanquam officialem Principis Communitatis, & populis, duplex pretium adesse dicitur, unum intrinsecum consistens in valore ipsius materię, alterum extrinsecum in jure privato vendendi pro pretio à publico determinato, in quo consistit Regalia seu veftigal Principis, cujus ratione Appaltator pensionem solvit juxta magistrale in hac materia consil. Socc. 159. l. 2. & sepius habetur in aliis hoc eod. tit. Igitur prosum vanum est dicere, quod mercator ad privatam utilitatem consequi velit istam secundæ pretii extrinsecam speciem à solo Principe, vel ab eo causam habente exigendam, Ideoque solum habenda erat ratio valoris intrinseci, quantum scilicet importent pretium emptio in salinis Bartene, necnon expensæ victuræ, & non aliud, habita aliqua ratione periculi in itinere, ac industria.

Quinimò si istæ expensæ excederent valorem materię falsi nostralis, adhuc dicebam illum valorem attendendum esse, cum enim non ageretur de merce indifferenti existente in libero commercio, quam mercator cum eis industria, & majori diligentia, plus & minus uni vel alteri personæ vendere posset, sed de re differenti in commercio non existente, & quam ipse dominus alius quam appaltatori vendere non poterat ex Apostolicis Constitutionibus Greg. XIII. & Clem. VIII. id expresse prohibentibus utique nisi appaltator emisset, mercator cogebatur vel habere mercem profusus inutilem, vel illam majori sumptu ad alias Provincias, & Principatus vendendam deportare, ideoque

non

non videbatur emptorem ad plus teneri debere, quam ad id quod impendere debuisset in falsis Cameralibus pro æquivalentis quantitates materię fabricatione, aliique expensis, quia tanti, & non ultra sua intererat, & in hoc tantum dicebatur effectus de re aliena locupletior, cum illud plus, pro quo venditio facta fuit percutiat veftigal sui regalium ut supra, & ista confideratione habita processum fuit in dicta pretii liquidatione, addendo aliquod supradicto pretio convento ad rationem scilicet si memoria non fallit, juliorum quinque.

PERUSINA COMPENSATIONIS PRO THESAURARIIS UMBRIÆ CUM CIVITATE PERUSII.

Casus disputatus coram Thesaurario Generali incertus est exitus.

An Dominus salarie actionem habeat contra eos qui salern habuerint ab appaltatore eorum debitore cum quo compensarunt.

SUMMARIUM.

- 1 Casus controversie.
- 2 Compensatio fit etiam in præjudicium creditorum anteriorum.
- 3 Que actio competat locatori contra subconductorem.
- 4 Quid contra habentem fructus rei conductæ titulo lucrativo.
- 5 Quando compensatio non intret in alterius præjudicium.

DISC. CXVI.

Cum Camera Apostolica solita esset singulis annis certam salis quantitatem gratie distribuere aliquibus religiosis, & locis piis, istud onus injungere consuevit Thesaurariis Umbriæ salern prædictum ementibus, vel à Civitate, quæ est illius salarie domina, vel ab eadem Civitate appaltatoribus, bonificando in plurimum pretium in onera per eandem Civitatem, Cameræ vel ejus nomine d. Thesaurariis solvenda. Cum autem salaria prædicta per Civitatem data fuissent in appaltum, primo cuidam Ridolphino, & deinde cuidam Codanti, qui ex causa mutui vel alia debitoris d. Thesaurariorum effecti sunt, isti pro eorum crediti consequutione, compensarunt in propriis liberis pretium dicti salis de eorum ordine per præfatos appaltatores respectivè distributi; Verum quia Civitas, appaltus integram pensionem à d. Appaltatoribus consequi non potuit, idcirco pro residuo recuperando egit contra dictos Thesaurarios tanquam debitores falsi ad ipsam spectantis, & introducta causa coram Thesaurario generali hujusmodi controversiarum iudice competenti in prima instantia, cum sensu etiam veritatis.

Injultam mihi videri dicebam Civitatis prætensionem, quia compensatio dicitur ficta solutio, ejusque vicem habet, ideoque rectè compensatæ cum eo, cui liberè solvi potest, non obstante præjudicio creditoris anterioris, cui tale nomen debitoris affectum esset quoniam quicquid dubitaverint Franch. decif. 53. ejusque sequaces, de quibus Giurb. observ. 106. Salg. in Labyr. p. 3. cap. 5. §. unic. magis communis, ac in foro recepta est opinio contraria, quoties fraudis, vel collusionis suspicio deest, atque legis vel hominis inhibitiō non concurrat ex deductis per Cypic. Latr. dec. 25. Giurb. d. obf. 106. Rot. decif. 107. post Merl. de pign. que est eadem apud Rothob. dec. 55. nu. 13. & p. 9. rec. dec. 183. ac frequenter deductum habetur in sua materia sub tit. de cred. Unde quemadmodum ementes salern ab appaltatoribus numerata pecunia tui sunt, sic à pari quæ sibi imputet salarie dominus, cur persone minus idoneæ illam appaltaverit.

Adinflat ementis à conductore fructus prædi conducti, quod adversus cum forentem causam onerosam nulla locatori competat actio ad text. in l. solutum, §. solutam, ff. de pign. act. Rov. dec. 23. Cancr. p. 1. var. tit. 14. de locato sub nu. 3. in terminis appaltum Othob. dec. 40. num. 51. & repetita post Merl. de pign. decif. 99. Quinimò etiam si appaltatori alicui gratitum salern dedisset amplius non extantem, sed bona fide consumptum, adhuc salarie dominus nullam adversus cum haberet actionem, cum nulla competat personalis adversus tertium ex contractu, vel

4 quasi non obligatum, actio autem realis non datur nisi ad rem extantem, solumque officium judicis re non extante adversus tertium intrat, vel ubi dolo deficit possidere, vel

Card. de Luca Lib. II.

ubi res extet in æquipollenti, quia nempe sit factus effectus locupletior, cum tunc intret, vel conditio sine causa, vel æquitas desumpta ex text. in l. sine, & Titium, ff. si cert. pet. cum concord. in Rom. pro Cucurno hoc eod. tit. disc. 129. cum de reliquo sufficiat rem non mala fide consumptam habitam esse ab eo, qui reputabatur ejus dominus, vel disponendi facultatem habeat, qualis dicitur appaltator, quem sine dicam dominum fructuum rei conductæ durante locatione, five dicamus locatoris procuratorem in rem propriam ex iis, quæ habentur in Rom. appaltus gabelle carnis hoc eod. titul. disc. 71. semper fieri oportet eum habere liberam dispositionem fructuum seu emolumentorum appaltus eo durante.

Difficultatem aliquam faciebat capitulum appaltus, in quo civitas locatrix assumebat in se onus exigendi à Camera Apostolica pretium illius salis, quem de Camera, vel aliorum Superiorum ordine appaltator personis, vel locis piis distribueret, eidem appaltatori bonificandum, quasi quod hujus salis pretium in certam causam ab initio destinatam sit, quia civitas illud cum oneribus eidem Cameræ debitis compensare sui contraponere solita erat, quod Thesaurariis innotesceret, dum eis in locum Cameræ succedenti ad incumbebat eadem onera exigere, Et in hoc motivo ex parte Civitatis non deducto aliquam dubitandi rationem subesse ponderabam, sed in certum est, ex qua causa defuerit occasio ulterius disputandi, dum post unicum dispensationem amplius de causa actum non fuit, forsan concordia illam terminavit.

ROMANA LOCATIONIS VENÆ FERRI PRO PRINCIPE PLUMBINI NICOLAO LUDOVISIO CUM MARCHIONE CAROLO, ET JOANNE DE RINUCCINIS.

Casus variè decisus per Rotam, deinde concordatus.

De pretio seu valore mineralium, in quo consistere dicitur, an ipsa materia tanquam valor intrinsicus, vel potius in extractione seu jure vendendi, Et an recipiat augmentum vel decrementum ex qualitate venditionum seu appaltum, ita ut differat pretium, ubi agitur de generalibus & magnis, ac respectivè parvis, & minutis.

An in hujusmodi mineralibus detur, quod venditor licitè solvat, vel petat pretium, & retineat rem statuto tempore ab emptore non perceptam, & in quo istæ materie differant ab aliis mercibus, & rebus indifferenibus.

Appaltator, seu administrator generalis fodinæ ad quid teneatur, & in quo consistere dicitur fodinarum fructus seu redditus.

Etan, & quando contractus locationis, & venditionis admixtus cum mutuo dicatur usurarius.

SUMMARIUM.

- 1 Adhæres.
- 2 Distinguntur puncti seu inspectiones controversie.
- 3 De questione, an contractus locationis, vel venditionis admixtus cum contractu mutui sit usurarius.
- 4 Quando intret consideratio variationis, & incertitudinis pretii maximi, medi, & minimi.
- 5 Pretium appaltum, seu venditionum generalium est longe inferius pretio appaltum, seu venditionum particularium, & minutarum.
- 6 De ratione, ob quam resultat dicta pretii differentia inter venditiones, seu appaltus generales, & particulares ac minutas.
- 7 De ratione, ob quam appaltus generalis cum jure privato debet esse minus vel respectivè majus pretio.
- 8 Jus privatum est de Regalibus, & augeat pretium.
- 9 Monopolium est prohibitum.
- 10 An in contractu cambii dicatur adesse mutuum verum, vel interpretativum remissivum.
- 11 Venditor non potest obtinere pretium rei non traditæ.
- 12 De jure canonico non exigitur poena conventionalis ultra interesse.
- 13 Fallit accedente juramento, ubi obligatio consistit in faciendò.

- 14 Declaratur regula pœne conventionalis, de qua n. 12.
- 15 In quo differant mineralia ab aliis bonis, & mercibus.
- 16 Fructus mineræ, & fodinarum in quo consistat, & n. 18.
- 17 Quando locatur fodina, quid locari dicatur.
- 18 In fodinis constituitur fideicommissum, & usufructus, imponuntur censuræ, dantur in dotem, cum similibus.
- 19 De suspecta consensu auctoritate.
- 20 An appaltus continet locationem vel venditionem.
- 21 Suscipiens appaltum vel administrationem fodinæ, ad quid teneatur, & quando dicatur esse in culpa.

D I S C. CXVII.

Cum Venusti Princeps Nicolaus Ludovisus, promptè satisfacere deberet aliquibus mercatoribus Venetiis, qui pro eo assecuerant, vel facerant solutionem Camere Imperiali duodecies centenorum millium florenorum Rheni pro nominatione ad subseidum Plumbini, de qua in *Mossan. Castorum sub tit. de feud. disc. 54*. De anno 1633. initio adeptæ professionis d. Status, contractum inquit cum Marchione Carolo, & Joanne fratris de Renucciis nobilibus Florentinis, per quem ad decennium eis concessit appaltum generale venæ ferræ Ilvæ sub pretio scut. 38. & quartæ partis alterius scuti pro quolibet pondere vulgò cento nuncupato, sub diversis pactis, eo præsertim, quod ipse locator non possit quoquo modo, hujusmodi appaltu durante, dictam venam contractare, etiam pro usu proprio, quinimò in se assumere deberet onus curandi, ne quicumque alii ibi habentes venam excavatam, seu minutus, hujusmodi mercem contractare possent, itaut super ea jus omnino privatum esset ipsorum appaltatorum, qui è converso promiserunt (utendo in Italico idiomate, vocabulo *prestare*) dare vel ab aliis dari facere promptè scuta 175. m. retinenda sub cambiis ad rationem septem pro centenari, cum pacto, ut tam de forte, quam de cambiis, satisfieri deberent ex ejusdem venæ pretio, de quo singulis annis constituitur tenerentur eum creditorem in scut. 22500. sive tantam venam eo anno levassent, sive non, quam in annis sequentibus levare possent, dummodo singulo quoque triennio fieret perquisitio, & cum aliis pactis, de quibus partim in discursu & partim neglectis utopè ad rem non facientibus.

Cùm autem inter cætera ferri ædificia in Italia existentia, quæ hujusmodi venam elaborare solent, sit illud Magni Ducis Etruriæ, vulgò *Magona Florentinæ* nuncupatum, quod satis notabilem quantitatem ponderum 250. circiter singulis annis percipere, & elaborare solet, atque de præterito consuetum esset pro hoc ædificio hujusmodi mercem vendi ad solam rationem scut. 42. & sic longe inferiori pretio, quam pro aliis locis, & ædificiis, pro quibus, facta peræquatione, pretium erat scut. 50. circiter; Dicitur vero Appaltatores hujusmodi consuetudinem continuare nolentes, pretium alterare vellet, hinc hujusmodi innovatio causavit, quod dictæ *Magonæ* administratores per triennium abstinerunt à laborerio, curando etiam facere experimentum cujusdam fodinæ existentis in ibi proxima Insula nuncupata de *Giglio*, quæ tamen inutilis detecta fuit; Indeque sequutum est, quod hæc fodina ob hujusmodi adeo notabilis estimationis deficientiam, satis modicum redderet fructum, longè consueto inferior, Unde propterea in anno quarto dicti appaltus, Princeps prædictus, illum de facto reasumpsit, denegando continuationem ob eum invaliditatem, introducendoque deluper litem coram A. C. de voto Rotæ, ac assumpta disputatione coram Veropio super dubio, an contractus esset *usurarius*, & *invalidus*, sub die 23. Martii 1639. de quo tempore Ego adlocum assidebam proximam in S. Consilio Neapolitano affirmativa prodit resolutio. Deinde vero ob varios intermedios tractatus concordari, ac etiam ob quoddam compromissum sicuti causa usque ad an. 1659. quoad reasumpta disputatione coram altero Veropio subrogato super dubio, An esset *standum*, vel *recedendum à decisio*, sub die 2. Maii ejusdem anni pro recessu, & sic pro validitate contractus responsum fuit, & hæc resolutio confirmata sub diebus 20. Febr. & 26. Novemb. 1660. quæ duæ posteriores decisiones sunt impressæ post *Zuff. de legittim. process. dec. 44. & 49.* & omnes tres post *colluctationem Bondeni dec. 63. 71. & 82.* Deindeque alie assumptæ fuerunt disputationes super variis pundis concernentibus inter easdem partes data, & accepta, seu debitum, & creditum, varique prodierunt resolutiones, uni vel alteri respectivè parti favorabiles sub diebus 10. Junii 1661. 6. Martii, & 12. Junii 1661. & 6. Junii 1664. quarum prima est dec. 88.

post Bondenum, Ac demum prævio compromisso in tres ejusdem Rotæ Auditores, proditi concordia, per quam controversia finem accepit.

In hujusmodi autem disputationibus, de pluribus articulis seu quaestionibus actum fuit, de quorum aliquibus, circa relationem præsertim aliarum solutionum in unam vel alteram causam debendi, habetur actum sub hoc etiam causæ nominæ *sub tit. de cred. Potissimum* verò ac principaliter fuerant tres, Primò scilicet. Super hujusmodi contractus futuri qualitate ex parte Principis locatoris præsentia, ob mutui mixturam, Secundò an vena suscepta, seu levata per appaltatores in anno quarto referenda esset in supplementum illius venæ, quam in præcedenti triennio non susceperant ad proportionem scut. 22500. in quibus singulo quoque anno ad formam pacti locatorem constituitur debebant creditorem, vel potius tenerentur ejus pretium bonificare pro dicto anno quarto absque jure petendi dictam venam deficientem; Et terciò (de quo solam disputationem fuit coram arbitris, non tamen in plena Roma, unde propterea decisiones de eo non tractant) an scilicet dicti Appaltatores tenerentur bonificare illi, quod importabat pretium venæ elaborari solite per *d. Magonam Florentinæ*, quæ ob dictam innovationem, ipsorumque appaltatorum factum otiosa fiteretur.

Quatenus igitur pertinet ad primum punctum præsentis invaliditatis contractus ex capite usuræ, scribentes hinc inde, ac etiam dictæ decisiones, quamvis inter se varie, concordabant in principio, vel theoria juris solæque controversia fuit facti, vel applicationis; In hac etenim quaestione, an contractus locationis, seu venditionis, admixtus cum mutuo dicatur usurarius, & quæ antesignanos habet pro una opinione Abbatem *conf. 16.* & pro altera Geminian. *conf. 15.* Quidquid aliqui variaverint, ex iis quæ habentur in hac eadem causa *sub tit. de usuri disc. 4.* Attamen, magis communis, & recepta est distinctio contractum opinionum consiliativa, spectandum scilicet esse iustitiam, vel iustitiam pretii deducti in locationis, & conductionis, seu emptiois, & venditionis contractum, cum altero mutui correptivum.

Si enim pretium est iustum, quamvis aliqui nimium rigorose credant adesse usuram, ob illud emolumentum saltem affectionis, quod mutuum ex ea locatione, vel emptiois, & venditione percipit, ac respectivè, ob necessitatem, quam mutuatarius adstringitur ad dictum alium contractum faciendum; Nihilominus verius est oppositum, Seconciliando, ac declarando doctrinam Covar. 1.3. var. c.2. n.5. *vesic. tertio tamen Adrian.* firmant. *Rub. conf. 20. n.3. & ser. Mant. de tacti. l.8. tit. 18. nu. 19.* Menoch. *conf. 109.* scribentes apud *Far. conf. 191. l.2. n. 16. 24. & 27. cum seq. Masfr. dec. 106. n.7. cum seq. Callii. dec. 143. n.1. & 2. Mill. dec. 88. repet. post primum vol. conf. Far. dec. 119. & Martii 1639. & non negant alie istius revocatorie, rejectis traditis per *Crav. conf. 145. n.10. & Add. ad d. dec. 119. post d. primum vol. conf. Farin. cum aliis d. disc. 4. de usur.**

Quare tota quaestio erat facti, & applicationis, an scilicet adesset necne iniustitia, quam Ego, & cæteri pro hac parte scribentes dicebamus claram, dum in facto justificabatur, plurimum præcedentium annorum spatio, venæ pretium, facta peræquatione, majoris, minoris, ac medii, juxta singularum provinciarum, seu locorum respectivè consuetudinem, importare scuta 50. circiter pro quolibet pondere, unde cum hujusmodi appaltus, sive contineret locationem, sive venditionem, haberet pretium in scut. 38. & quarta parte alterius scuti, iniustitia erat evidens, dum in singulis scut. 100. mutuantes erant in lucro, & mutuatarius respectivè in damno scut. circiter 27. ultra alia septem pro cambiis.

Neque in hac merce dicebamus intrare posse distinctionem in materia usuraria tradi solitam pretii, maximi, medii, & infimi, sive considerationem incertitudinis super eum majori vel minori alteratione, Quoniam hæc intrant in victualibus, aliique mercibus, juxta temporum, & casuum contingentias, seu ob earumdem meliorem, vel inferiorem qualitatem, notabilem variationem recipientibus, Non autem in hac materia, quæ ob quoddam jus privativum à natura hujus fodinæ domino traditum in Italia, habet pretium penè certum juxta singularum provinciarum consuetudinem, & consequenter dici potest pretium civile, seu necessarium, in quo non datur dicta distinctio, ut per *Molin. de contract. disp. 347. & 364.* *Leontar. de*

de usur. g. 59. n. 23. apud quos concordant; Quod habemus in sale, cuius pretium juxta singulas provincias, vel Civitates varium, in singulis tamen respectivè est certum & uniforme, unde dici potest pretium necessarium, seu civile, facta peræquatione.

Unicum autem fundamentum, cui revera innixæ sunt hujusmodi resolutiones pro iniustitia pretii excludenda, consistit in eo, quod justificationes ex hac parte deductæ peræterat appaltus, seu venditiones diminutas, & particulares, à quibus inferri non potest ad appaltus, seu emptiones generales, in quibus pretium longè inferius esse solet, ut ex originali sententia Corradi firmant Reginald. in *praxi l. 25. n. 281.* *Lessius de just. & jur. l. 2. c. 21. de empt. & vend. dub. 4.* *Bonac. de contr. disp. 3. q. 2. puncto 4. n. 21.* *Filiuc. q. moral. contract. 35. c. 3. nu. 58. & cæteri,* de quibus in causâ primis decisionibus super hoc puncto usuræ editis impressis ut supra.

Ita etiam docente totius Orbis observantia, & praxi, præsertim circa appaltus generales salinarum, in quibus pretium, pro quo salinæ dominus illum vendit appaltatori, esse solet longè inferius eo, pro quo populus dimittit eandem mercem emit, & tamen est pretium necessarium, seu civile, ex iis quæ frequenter habentur *hoc eod. tit. ad materiam salinarum*, præsertim *disc. 113.* Et quod magis, ita comprobante observantia individua duorum appaltuum generalium hujus fodinæ, unius scilicet. initi de anno 1577. inter tunc Principem Appianum, & M. Duem Etruriæ, duratur ad an. 45. pro pretio scut. 29. pro quolibet pondere, & alterius initi de anno 1627. inter Regiam Cameram Neapolit. istum Statum tunc administrantem, & quemdam Sanguinetum ad triennium pro pretio plastrarum 40. pro quolibet pondere usque ad certam quantitatem, ordinariam nuncupatam, & plastrarum 39. pro quantitate exuberanti, quæ extraordinaria dici solet, ut etiam in appaltibus salis, & salinarum prædicatur, ex deductis in *Fulginat. salis disc. 107.* & in aliis locis ad illam materiam.

Non negabam, scribens pro locatore, hujus assumpti seu distinctionis veritatem in abstracto; Verum cum sensu etiam veritatis, dicebam fallaciam consistere in applicatione, unde propterea, etiam post hujusmodi causam concordatam, refrigeratumque illum affectionis calorem qui Advocatorum intellectum frequenter fascinare solet, adhuc ad eandem veritatem reflectendo, intellectus posterioribus resolutionibus acquiescere non potuit, potissimum postquam recessum fuit à decisione 12. Junii 1662. per alteram 6. Junii 1664. super vena non levata in primo triennio, supplenda cum venna anni 4. de qua infra in secundo puncto. seu inspectione, & postquam compertum est, quod in laudo, seu concordia, nulla habita esset ratio de tertio puncto damnorum resultantium ab acquiescentia *Magonæ Florentinæ* per triennium, ut etiam infra.

Ideo enim, in hujusmodi præsertim materiis mineralibus, pretium appaltuum, seu partitorum generalium, rationabiliter esse solet longè inferius pretio, particularium, & diminutarum venditionum, quia ipsa materia de per se considerata nullam habet pretium, seu valorem intrinsecum, sed totus valor consistit in jure vendendi statuto tempore, juxta magistrale consilium 156. *Socc. l. 2. de quo satis frequenter hoc eod. tit. ad materiam salinarum.* Ideoque cum appaltator generalis in se suspiciat onus solvendi certam salis, seu consimilis materiæ quantitatem singulis annis, sive eam levaverit, & esitaverit, sive non, sub periculo quo remanet appaltu, & cessato jure vendendi, illa materia sibi finitoque inutilis, projicienda in flumen, seu mare, vel restituenda appaltatori successori pro eo satis modico, & infimo pretio, quod importat ipsius materiæ valor intrinsecus, idcirco istud pecciculum compensat commodum resultant ex pretii diminutione, ac propterea hujusmodi mineralium appaltatores adinstar appaltatorum vestigialium, & gabellarum, emere quoque dicuntur incertam aleam, ex qua ditari vel depauperari possunt, juxta majorem vel minorem materiæ estimationem, in qua verè, & propriè consistit valor, seu substantia appaltus juxta *d. confil. Socc. l. 56. l. 2. cum aliis supra disc. 105. & 107.*

Eademque ratio, proportionabiliter, ac respectivè cadit etiam in emptioibus, vel partibus generalibus, seu magis victualium, & mercium, quamvis valorem intrinsecum habeant, ob incommoda, & expensas super earumdem mercium conservatione, & diminuta venditione, ac etiam ob periculum corruptionis, seu dimi-

tionis consueti pretii ob superentem ubertatem, sive infolicum, insperatum concursu earumdem mercium ad locum, ob quas rationes allegati auctores, & cæteri communitè hanc notabilem pretii differentiam ab iniustitia salvant ratione compensationis cum periculo, incommodo, & expensis respectivè ut supra.

Iste rationes conveniebant dictis aliis appaltibus generalibus, præsertim secundo inito de an. 1627. per Sanguinetum cum Regia Camera, quoniam ipse in se suscepit onus, & riscum solvendi singulis annis pretium 800. ponderum, idemque respectivè procedit in altero prior appaltu Magni Ducis, in quo alia etiam ratio accedebat, ob quam illud deservire non poterat pro regula pretii, quoniam in eo sæculo, ut generaliter erat in omnibus aliis mercibus, & rebus, etiam pretium particularium, & diminutarum venditionum erat inferius, ad rationem scut. 33. circiter pro quolibet pondere, ut in facto justificabatur.

In hoc autem appaltu, nullum conductorem fuisse perentium, vel periculum circa estimationem, vel aliud, dum etiam ab illo naufragii in itinere erant exempti, stante pacto (quod tamen est consuetum, & conaturale) ut naufragata aliqua venæ quantitate, deberet suppleri tantumdem cum sola refectione expensarum pro effusione, seu cavatura, Et sic cessat illa ratio oneris, expensarum, & periculi, quæ unice sustinet dictam pretiorum differentiam inter appaltus generales, & particulares, seu diminutos.

Alia etiam notabili differentia concurrente inter dictum appaltum initum per regiam Cameram, & istum, quod in eo appaltator, non omnino obtinebat illud jus privativum, quod est in hujusmodi appaltibus conaturale, & necessarium, dum præclusa non erat facultas fororum de Appianis hæredum ultimi feudatarii, vendendi minutus tanquam fructus jam à feudo separatos, & de quibus habetur actum in *Rom. annue præstationis, seu minutorum sub tit. de feud. disc. 57.* quæ prohibito in præsentia accedebat.

Unde propterea hujusmodi ratione cessante, dicebam, etiam cum sensu veritatis, quod hujusmodi qualitas appaltus generalis, cum omnimodo jure privativo, quod natura in hac regione ad favorem hujus fodinæ induxit, potius retorqueretur, ac deberet producere majorem pretii alterationem, quam in particularibus, & diminutis venditionibus, ex ea clara, & convincenti ratione, quod particularis negotiator, qui certam venæ quantitatem in hac fodina emit, cum lege tradendi ad certam Civitatem, seu provinciam (in est hujus materiæ, seu fodinæ consuetudo) incertus est, an alter negotiator eandem mercem introduxerit, vel sit introducturus, unde ob ejusdem mercis affluentiam impeditur estatio, seu pretii consueti diminutio causetur, Cujus oppositum est in appaltatore generali cum dicto jure privativo, quoniam ita certus est de negativa alterius introductionis, & successivè tutus de estimatione, etiam pro sibi bene viso, & alteratio pretio, tanquam de re humano usui necessaria, quæ aliunde haberi non potest.

Hinc propterea habemus, quod jus prohibendi reputatur speciei vestigialis, & de Regalibus, pretio, æstimabile, unde auget pretium, cùm importet privilegium *Galeot. resp. ff. 10. nu. 39.* & habetur frequenter *hoc eod. tit. in d. materia salinarum*; Et ex qua ratione, in jure, etiam sub gravibus poenis, prohibetur dardanaria, vulgò *Monopolium* nuncupata, ob jus privativum, quod neque ita certum redditur, ob possibilitatem introductionis earumdem mercium, & rerum ab extra, ac etiam quia non de facili practicabile est, ut dardanarius omnes mercès acquirat itaut resulter illud certum, & omnimodum jus privativum, quod in isto Appaltatore adesse dicitur, ubi est generalis, & cum dicto jure privativo satis stricte in conventionem deducto.

Ut de dardanaria, seu monopolio habetur, cæteris allegatis, apud Menoch. *de arb. casu 567.* *Farin. in repet. crim. verbo Monopolium Bovad. in polit. l. 3. c. 4. nu. 54.* *Rov. vit. dec. 17. n. 5.*

Hinc autem motivo nunquam per scribentes in contrarium vel in decisionibus data fuit adæquata responsio, quæ intellectum captivare possit; Quamvis enim tunc dicti scribentes dicerent, ac decisiones admitterent, quod dictum onus, seu periculum subintelligeretur pro quantitate consueta, juxta ea, quæ in ferius in secundo, & tertio puncto habentur, Vel quod saltem intelligeretur susceptum onus pro illa venæ quantitate, quæ caderet in dicta summa scutor. 22500. quæ singulis annis ponenda erat ad credi-

credendum locatoris, ut supra, Nihilominus post positum istum punctum, iidem scribentes cecinerunt palidioniam, atque in ultima decisione 6. Junii 1694. ac in laudo, seu concordia id neglectum fuit, ut infra.

10 Consideratum etiam fuit pro exclusione usurar, quod nulla adesset mixtura mutui sine quo illa non datur, cum summa pecuniaria 175. n. data esset, non sub contractu mutui, sed sub altero cambii, verum, & hoc fundamentum, etiam in sensu veritatis, omnino fragile, nulliusque ponderis videbatur, ex his, quae habentur deducta in hac eadem causa in sua materia sub tit. de cambii, ubi clare offenditur, quod mutui mixtura datur etiam in cambio, vel ob diversorum contractuum multiplicem in ista specie cambii obliqui concurrentem, ut in ista causa, & in altera Rom. Cambiorum disc. 1. & 2. vel ob conversionem in mutuum interpretativum, quae nuda datur in cambio, sed etiam in contractibus emptionis, & venditionis, permutationis, locationis, & quocumque alio contractu; Quinimo, & in sententiis, & laudis, in legatis, & ultimis voluntatibus, omnique alio humano actu ex circumstantiis alterativis, & corruptentibus naturam contractus eumque in aliam diversam transmutantibus, ut in dictis causis sub tit. de camb. & in sua materia sub tit. de usur.

Ponderabatur etiam plura pacta pretium augmentia, vel respectiva minuentia, de quibus tam in prima decisione, quam in subsequentiibus, & super quibus scribentes hinc inde nimis elaborarunt praesertim nostri; Sed pro meo iudicio erant levitates, ac inanes labores resultantes a modica pericia hujus negotii, & subiectae materiae, cum fere omnia essent huic negotio connaturalia, mutuaque compensationem continerent, abique eo quod notabilem pretii alterationem, sive in plus, sive in minus producerent.

Quo vero ad secundum punctum, seu inspectionem an scilicet appaltatoribus licitum esset petere supplementum illius venae, quae cadebat sub pretio scut. 67500. de quibus in triennio, ad formam pacti, creverant locatorem creditorem, ad rationem scut. 22500. pro quolibet anno, ut supra, ita ut vena habita in anno quarto, referenda esset ad supplementum anni tertii; Dicebant scribentes pro Appaltatoribus, sibi assistere conclusiones, ac regulas generales juris, quod scilicet venditor obtinere non potest rem, & pretium, atque istud ex re non tradita consequi, unde propterea in isto contractu, & quocumque simili, semper venditori petenti pretium, oblat exceptio rei non traditae ad text. in l. Julianus, §. offendi, & l. ex praedictis, ff. de act. emp. in puncto hujus venae. Decius conf. 297. & confert regula text. in l. curabit, cum ibi notatis, C. de act. empti, Alioquin enim esset inducere poenam, quae hodie de jure canonico non exigitur, ultra, id, quod interest, Afflicti. dec. 135. n. 4. Rota in Rom. lignorum 9. Junii 1603. coram Justo, ubi de

11 12 probatione pacti adiecti, quod emptori silvae ceduae licitum non esset levare ligna statuto tempore non levata, quorum pretium solum vel solvendum esset, quoniam esset species poenae, & cum his, & aliis generalibus deductis in dicta ultima dec. 6. Junii 1664. processum fuit, interpretando verba contractus, ut pactum venae non levate pereceret retardationem pagarum, seu cessationem cambiorum, non autem restitutionem facultatis levandi venam non levatam, sed solumam.

Verum in hac etiam parte, probabilior mihi videbatur prima resolutio anni 1662, & consequenter minus probabilis haec posterior, Quoniam quantum pertinet ad terminos poenae conventionalis non exigenda, duae cadebant limitationes ad rem scientes, una ubi accedit praerogativa ex deductis dec. Bonon. 22. num. 20. & 41. & per Rot. dec. 170. p. 11. rec. ubi concordantes; Et altera ubi poena

13 non adiecit solutioni quantitatis, seu alteri obligationi consentienti in dando, ita ut inesse possit mutuum verum, vel interpretativum, & successiva fraus usurarium, Sed adiecit non implemento consentienti in faciendo, unde dictae fraudis suspicio abiit, ut erat in presenti, ut firmatur in d. dec. Bonon. 22. n. 6. cum seq. Surd. dec. 259. n. 9. & 10. d. dec. 170. p. 11. rec. Et confertur, quae habemus in materia pacti commissorii apud Leotar. de usuris, q. 69. & 70. quoniam illud reprobatum est in casu dictae suspensionis seu fraudis, scilicet autem ea cessante, & de quo in Tuberinand. Casus S. Angeli sub tit. de usuris disc. 8.

Verum quicquid fit de praedictarum limitationum subsistentia, & intelligentia, quomodo scilicet, & quando procedant accipiendae sint, cum incidenter solum deducerentur, abique eo quod formiter examinarentur, quia nulla suberat necessitas ad eas recurrendi; Credebam in

proposito cessare omnem difficultatem ex cessante applicatione ipsius regulae principalis, procedentes quomodo stipulatoris nihil intereret, ita ut poena conventa fit ad exorbitantiam, & concussionem adimplere debentis, unde creditor eam exigendo esset inmero lucrus, Secus autem ubi subiecta materia sua natura rei in contractu deducta ita exigit, ita ut hujusmodi pacta redolentia speciem poenae, solent esse porius connaturalia, & consueta, & ad praevendum alterum contrahentem, & damnis, & interesse aliis resultantibus, ut in eisdem terminis pacti non extrahendi ligna a sylva cedua post statutum tempus, explicando d. decisionem in Romana lignorum 9. Junii 1603. coram Justo habetur in una Rom. sub tit. de locato.

Id autem recte, ut infra, congruit huic subiectae materiae, unde propterea, etiam in sensu Rotae, nulla cadebat questio potestatis, sed tota erat voluntatis, seu interpretationis dictae conventionis, an scilicet illa tanquam ambigua referenda venierit, magis ad prohibitionem non levandi amplius venam singulo quoque triennio non levatam, ut prima vice resolutum fuit sub die 12. Junii 1662. vel potius ad suspensionem intercurriorum, ut creditur secunda dec. 6. Junii 1664.

Mihi autem, nedum in calore hujusmodi disputationum, sed etiam post controversiam positam, omnino probabilior videbatur prior intellectus per Rot. concordibus votus datus, non autem secundus, in quem non absque votorum scissura devenit fuit, Quoniam ista materia regulanda non merebatur, bonis indifferenteribus, prout sunt, triticum, vinum, saccharum, piper, & similia, habentia pretium seu valorem intrinsecum, non amittendum in totum ex tempore, sed solum in aliquo alterabile unde propterea intrat jura dictum inconvenientis, quod venditor seu locator locupletetur cum aliena iactura.

Non sic enim est in hac merce, quoniam cum agatur de materia, quae de per se nihil valet, nullumque habet 15 16 valorem intrinsecum, quia totus valor consistere dicitur in temporaneo usu seu imaltatione, dum agitur de magna, & indifferens fodina, idcirco, excepta modica impensae effotionis, seu excavationis, nihil venditoris seu locatoris interest conventum quantitate statuto tempore levata esse necesse, quoniam levando nihil minuitur, & relinquendo nihil crescit, ut bene in his praecisus, & individualibus terminis hujus fodinae, ita distinguendo habetur apud Corn. conf. 152. l. 4. Et in simili pacto non negat (loquendo pariter de hac eadem fodina) Dec. conf. 297. & 355. in quibus non impugnat pacti validitatem, sed curat exculare appaltatorem ob impedimenta, Distinctio pacti, seu conventionis validitatis ratione consuetudinaria, ex mercatorum, & negotiantium testimonio probata, firmatur in specie per Rot. in una Rom. venae ferri 24. Februarii 1592. coram Blanchetto, qui in proposito est satis punctualis, & notabilis decisio.

Siquidem fructus seu redditus, qui ex hujusmodi fodinis percipi dicitur, consistit, non in perceptione materiae renascens, ut consuetudo est fructuum, qui dicuntur sed in ipsa estatione substantiae seu rei principalis singularis, annis, unde quemadmodum in aliis bonis, & praedictis fructuum, quando natura copiosam praebet fructum, dicitur fructus sterilis, seu uber, & e contra sterilis, vel damnosus, quando modicum ita in presenti, ubertas, vel respectiva sterilitas pendet a majori vel minori estatione.

Hinc proinde habemus, quod quando fodinae dominus illum locat seu concedit in appaltum, aliquid concedere non dicitur, nisi facultatem utendi pro eo tempore, quo elapso cessat, ut bene Gurr. de gab. q. 36. n. 10. cum seq. Et confertur, quae apud Socco. conf. 156. l. 2. & sapius hoc tenent ad materiam salinarum habentem de appaltu salium, seu salinarum, quod non importat aliud nisi jus, seu facultatem privative vendendi cum merces statuto tempore, emendo aleam luci, vel respectiva damni resultantis a majori, vel respectiva minori estatione in tempore statuto.

Et licet in stricta juris censura, id quod ex hujusmodi fodinis singulis annis percipitur, potius pars fortis quam fructus dicatur, quoniam fructus verè, & proprie dicitur ille, qui renascitur, ac singulis annis vel temporibus, salva rei substantia seu causa productiva, percipitur, Nihilominus ubi non agitur de parvis, & superficialibus mineralis modico tempore duraturis, sed de hujusmodi magnis, atque juxta tot sculorum experimentum indescendentibus, tunc carum fructus consistere dicitur in ipsius substantiae, annuli,

nuli, seu temporanea consumptione, & estatione; Unde propterea in eis cadit usufructus, Ordinatur fidei commissa, Dantur in dotem pro matrimonio carnali seu pro dote Ecclesiae vel beneficii, imponuntur super eis census, atque intrant pro pretio termini text. in l. curabit, C. de act. empti, cum similib. ut per Garz. de expensu c. 22. nu. 47. Barb. in l. discordia, §. h. vir num. 9. & 10. fol. matr. Barbat. de divis. fruct. p. 1. c. 17. nu. 29. Mol. de primog. l. 1. c. 23. nu. 8. in fin. Catil. de usufr. c. 37. nu. 16. Gurr. de gabel. d. q. 36. nu. 11. & seq.

Igitur quot sunt anni, tot sunt locatoris, neque fructus unius anni committuntur fructibus alterius ad text. in l. haec distinctio, §. 1. ff. locat. cum concor. per Barb. de divis. fruct. p. 2. c. 7. n. 5. cum seqq. Neque ex eo quod conductor praedii, vel vineae non percipit integros consuetos fructus anni praeteriti remanens inutiles, & absque locatoris utilitate, sequitur eum non debere solvere pensionem, seu quod fructus anni sequentis referendi sint ad supplementum fructuum alterius praecedentis anni, & hunc dicebam esse casum.

Clarius vero, ac extra difficultatem, quia non integra perceptio huius estatioe venae consueta, non proveniat ab aliquo casu, vel iusto impedimento, seu ex facto tertii, sed a facto ipsoformem appaltatorum, qui volentes alterare consuetum pretium magone Florentine, retraxerunt istius aedificii administratores ad consueto laboreio; Quidquid enim sit, an id praereter ad onem contra eosdem ad damna, & interesse, ut infra in tertia inspectione, Ad effectum tamen praedictum, ne fructus unius anni referri debeant ad fructus in anno praecedenti non integrè perceptos, ista circumstantia videbatur ponere rem in claris.

Adversus haec, deducebatur per scribentes in contrarium auctoritas punctualis Cabal. conf. 386. l. 2. ubi in individo pro M. Duce hujus fodinae appaltatore generali ratione appaltus ut supra iniit ad ann. 45. de anno 1577. subfinit contra tunc Plumbini Dominum locatorem, quod M. Dux appaltator non teneretur ad solvendum pretium venae non habitae, ex dictis regulis generalibus prohibentibus petere pretium rei non traditae.

Verum in hac auctoritate satis verificari observabam id, quod mea est frequens consuetudo dicendi, ut nulla fides adhibenda sit Consulentiibus, utpote ad solum casum servitium, seu opportunitatem clientis, & ad pecuniam scribentibus, ut clare verificabatur in isto scribente, qui erat etiam minister stipendiatus, Ideoque bene dicit Franch. dec. 260. num. 5. quod quando allegantur consilia, videre oportet decisiones desuper editas, quod etiam dixit Rota in Lauden. census 21. Jun. 1666. Taja.

Probabilius autem est in dicto casu Caballi decisionem fuisse in contrarium, dum idem Appaltator in controversia postmodum habita cum subappaltatoribus, praevia formali probatione hujusmodi consuetudinibus ratione subiectae materiae, obtinuit eam canonizari per Rotam in d. Rom. venae ferri 24. Feb. 1592. coram Blanchetto, ad ejus favorem edita.

Dicebant ulterius scribentes in contrarium, ad evitandum dictum motum, quod fructus unius anni confundendi non essent cum illis alterius, quod hujusmodi appaltus, verè, & proprie non contineret locationem ipsius fodinae, dum praerita erat quantitas ponderum, distributo pretio in singula pondera, sed quod potius diceretur esse contractus emptionis, & venditionis; Hoc autem erat aequivoicum clarum, quoniam in hujusmodi materiis mineralibus, in quibus fiat appaltus generalis cum jure privativo, determinatur numerus, seu quantitas materiae levandae, & solvendae, cum distributione pretii in singulas mensuras, vel singula pondera, quia sic exigit subiecta materia, & ad tollendas fraudes, quas Appaltator facere possent in supplantationem locatoris, vel successoris in Appaltu, ut praeritatur in appaltibus salis seu salinarum, qui tamen ubi sunt per plures annos, distribuitur respectiva pretio, & quantitate in singulos annos, dicitur locatio, ut punctualiter Socco. d. conf. 156. lib. 2. in princip.

Et nihilominus, ubi etiam contraria fundamenta essent majoris ponderis, dicebam ea proderet posse, considerando Appaltatorem in suis puris, & simplicibus terminis Appaltatoris, ad effectum, ut urgeri non possit ad solvendum pretium rei non habitae, juxta casus, de quibus agunt Dec. d. conf. 297. & Cab. d. conf. 82. Sed hoc admisso, perneceffe exinde resultabat destructio fundamenti, cui innixae sunt priores decisiones circa punctum usurar, cujus inspectio pendeat a justitia vel injustitia pretii, firmando quod pretium, est inferius, non esset injustum.

Eatenus enim pretium appaltum seu venditionem generalium absque injustitia est inferius venditionibus particularibus, & diminutis, quatenus Appaltatoribus, seu emptor suscipiat in se aleam futurae incertitudinis, & periculi, quod pars mercis solutae remaneret inutilis, cum aliis incommodis, damnis, & periculis ut supra; Cessante autem hujusmodi periculo, tunc, neque legalis, neque humana ratio subesse videtur, quae pretii injustitiam salvet. Atque hinc mihi videbatur punctus inevitabilis, quod scilicet non possent insinulari, diminutio pretii ratione appaltus generalis, hujusmodi facultas levandi quodcumque mercem non levatam, & non estitiam in suis temporibus, idque unum de duobus perneceffe dare oportebat.

Demum quoad tertiam, & ultimam inspectionem damnorum, & interesse, ob negatam consuetam venditionem venae magone Florentiae pro solito inferiori pretio, Dicebam scribens in causa, adhuc certum videri bonum jus locatoris, stante pacto praedicto ipsius prohibitive, ne aliquo modo durante appaltu in venae contractione fere ingerere possent etiam pro usu proprio, unde sequitur est, quod acquisitis per Principem locatorem furnis, & aedificis ferri, coactus fuit emere rem suam ab eisdem Appaltatoribus cum augmento scut. 10. circiter pro quolibet pondere.

Ita enim dicti Appaltatores susceperunt ad mandatum ad vendendum, unde propterea praerita debebant diligentiam, ut perciperentur consueti fructus juxta solutum Carroc. de loc. tit. de consuet. nu. 3. & 4. Carpan. ad Stat. Mediol. c. 379. nu. 41. & seq. vol. 2. Ponderando etiam regulam generalem obligantem mandatarium erga mandantem ad culpam latam, & levem, de quibus nemo dubitat, ac juxta unam opinionem etiam ad levissima ex latè deductis per Harprecht. in §. 11. qui Insist. de mand. nu. 21. cum seq. & quam conductoris obligationem de percipiendis ad effectum excusandi usuram, & injustitiam pretii, quibus terminis retentis, hujusmodi damnorum refectione resultare dicitur de consequenti, quia non potest mandatarius vel administrator pro ejus libito, & ratione propriae majoris lucri ita sperati negligere consuetam venditionem, quinimodo eam positive denegare.

Maturius tamen post causam sopitam, reflectendo ad veritatem, mihi videbatur hoc animi dici non posse culposum, sed potius prudens, & bene ordinatum ad eam utilitatem, quae tunc, & temporaliter, fuisset quidem iporum appaltatorum, cogendo scilicet hujusmodi aedificii dominum, vel administratores ad emendam venam pro eo majori pretio, pro quo reliqua aedificia emere solent, Sed principaliter, & perpetuo redundasset in ipsum fodinae dominum, ut comprobavit experientia longi appaltus, quem ut supra spatio 45. annorum tenuit M. Dux Etruriae, quoniam cum tunc consuetum pretium esset scut. 33. circiter pro quolibet pondere, dicti Appaltatoris diligentia, & parcitas in primis annis vendendi, ob jus privativum, quod ut supra natura huic fodinae dedit, causalunt, quod etiam antiquiori tempore, quando rerum pretia erant inferiora, vendita fuit vena ad rationem scut. 53. auri, ut patet ex decisione in alia Rom. venae dec. 555. p. 4. rec. tom. 3. Et sic aliquid est, ut tanquam ex actu culposo tenerentur ad damna, & interesse. Aliud vero quod deberet currere aliquod periculum consuetae seu praeritae quantitatis singulorum annorum ad effectum regulandi justitiam vel injustitiam pretii, ut supra. Sed concordat a me etiam laudata, & consueta his omnibus finem dedit.

ROMANA FERRACCII PRO PRINCIPE LUDOVISIO CUM FRATRIBUS DE SIRIS.

Causa decisus per A.C. pro Principe, & deinde concordatus.

Periculum rerum venditarum consentientium in pondere, numero, vel mensura, An & quando fit venditoris vel emptoris, Et quando venditori non obstant exceptione rei non traditae jus competat consequendi pretium ex peculiari natura mineralium. Casus belli, cujus damno cedere debeat, & an dicatur sequutum ex culpa venditoris, seu locatoris, ita ut emptorem vel conductorem liberet.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 De exceptione rei non tradita, & an ex pacto venditor agere possit ad pretium, quamvis traditio sequuta non esset.
- 3 In rebus consentibus in pondere, numero, & mensura his non sequitur periculum est venditoris.
- 4 Fallit, ubi emptor est morosus in accipiendo, ac per eum fiat.
- 5 Extenditur limitatio, ut venditor possit etiam bona vendita projicere.
- 6 Quando dicitur incursum mora, & an dilatio conventio-nalis concessa emptori illam non tollat.
- 7 An bellum motum in odium venditoris, seu locatoris excuset emptorem seu conductorem a mora in rei percipi-tione.
- 8 Bellum inter casus fortuitos computandum est.
- 9 De differentia proveniente ex casu belli moti per hostes locatoris, vel venditoris, & ex causa private ini-micitie.
- 10 Quae requirantur, ut emptor vel conductor actionem habeat contra venditorem seu locatorem pro damnis illa-tis ab ejus inimicis.

DISC. CXVIII.

Plumbini Princeps Nicolaus Ludovicus ingentem fer-raccii quantitatem vendidit fratribus de Siris tunc Appaltatoribus Status Castri, & ferrariarum Ronciglioni spatio novem annorum, iuxta distributas in singulos annos ratas percipiendam, eo adjecto pacto, quod tenerentur pretium statutis temporibus solvere, five mercem receperint five non: Ipsi autem in duobus, vel tribus annis ante Sta-tus invasionem, consuetum ferraccium recipere negligenti-bus, casu dedit, quod ferraccium ibi in magna quanti-tate existens a Gallis occupatum, & distractum fuit; Quo-re Princeps praedictus de anno 1648. occupatione adhuc durate, eos pulsavit coram A. C. ad solvendum residuum pro integro tempore decursio ex causa dicte venditionis de-bitum, eisque opponentibus rei non traditae exceptionem, assumpta fuit disputatio.

In qua scribens pro Principe (aeque hujus causae occa-sione Advocatus) muneri formiter, & publice initium in ista Romana Curia dando) Dicebam pactum esse cla-rum, emptores teneri ad conventi pretii solutionem sta-tutis temporibus, quamvis venditam mercem non accepis-sent, unde licet de jure venditori ad pretium rei venditae agenti obiter exceptio rei non traditae, ad text. in l. Ju-lianus, §. offerri, ff. de ad. empti, Nihilominus idem jus non prohibet ex partium conventionne recedi posse; Ut omnis generalibus, in specie ementis venam à Domino Plumbini, seu appaltatore generali hujusmodi fodinae, ut non obstante hujusmodi exceptione, etiam in casu, quo certum fit rem amplius tradi non posse, teneatur ad pre-tium, firmavit Rota in una Rom. venae ferri 24. Febr. 1592. coram Blanchetto, de qua dist. pr. ac.

Et quamvis Dec. conf. 297. alias 298. in eisdem praecitis terminis (in quibus tamen poterat volens venditor rem tradere, sed ob lapsum temporis praetendebat vigore pacti amplius non teneri) non negando pacti validitatem, curer excusare emptorem, quasi quod conventio intelligenda sit de re amplius non petenda per viam actionis soluto jam pretio, focus autem per viam exceptionis ad venditorem pretii petentem repellendum; Ei tamen in specie respon-dit Rot. in d. decis. ac latius in terminis venae, etiam ubi est in facultate venditoris tradere, agitur assignata ratio-ne in Rom. locationis venae ferri dist. praeced. Nos autem versabamur amplius non erat tradere mercem venditam, upo-rite casu belli ab hostibus occupatam, ideoque periculum debuit esse ipsius emptoris tanquam domini, ut in specie ista ratio quamvis ex diverso casu deducitur per Rot. in alleg. dec. coram Blanchetto.

Ex parte emptorum acriter insistebatur, quod in rebus consentibus in pondere, numero, & mensura, in em-ptorem non transferitur dominium, & successivè illius non est periculum antequam mensuratio, numeratio, vel pon-deratio sequatur, sed utrumque ad venditorem pertinet ad text. in l. quod sapo, §. in his, ff. de contrab. empt. & l. 2. C. de periculo, & commodo rei venditae cum plur. concord. Nihilominus non negata regula, illam limitari dicebam,

ubi mora emptoris intercedit, atque per eum fiat, quo minus traditio, seu mensuratio, vel ponderatio sequatur ut probat idem text. in d. l. 2. in l. si per emptorem, & l. il-lud, ff. eod. tit. de pericul. & comm. rei venditae, ibique gl. & DD. communiter Gom. l. 2. var. ref. tit. de empt. & vend. n. 32. Medices de casib. fortuitis g. 10. d. 2. n. 106.

Quod adeo verum est, ut lapso statuto tempore, ac em-ptore rei traditionem non curante, si venditori impedi-mentum praestet, possit etiam rem venditam projicere, vel emptoris sumpta ex ejus fundo tollere, ut in terminis emptoris lapidum est text. in l. si lapis, ff. de ad. empti Et in terminis venditoris vini, quod imminente nova vin-demia, non curante emptore vinum accipere, possit ven-ditor pro evacuandis doleis, ut vinum novum reponeret, illud etiam projicere, est text. clarus in l. 1. §. licet autem, ff. de peric. & comm. rei vend.

Unde cum statutis temporibus venditores ferraccium accipere, & levare non curaverint, quando in libera fa-cultate venditoris erat illud tradere, eorum debuit esse pe-riculum; Accedente praesertim pacto, quod cessare facit rationem supradictae regulae, quod scilicet venditio rerum consentientium in pondere, numero, & mensura, tam habere censetur conditionem si ponderatio, numeratio, vel men-suratio sequatur, quia hac juris praesumptio in dubio ad-mittenda cedit contrariae veritati ex pacto resubstanti; Et fortius ratione subiectae materiae, quia de hujusmodi mine-ralium est, ut eorum estatio fiat in singulos annos, & ita-tuta tempora, in quibus est vis, cum venditoris nil vel pa-rum interit rem in venditum remanere, eoque massam fieri, ut in d. Rom. locationis venae ferri dist. praec.

Negabatur ex parte emptorum mora, (quam dicebam singulis annis contractam ex lapsu conventi temporis iuxta text. in l. magnum, Cod. de contrab. & comm. stipul.) stante alio pacto, quod si singulis annis ferraccium non levaverint, teneantur quidem statutis temporibus solve-re pretium, sed intra integram novennium ac alium an-num post illud expletum levare possent mercem emptam, unde propterea flante hujusmodi conventa dilatioe ad-huc durante, moram in illis considerari non posse con-tendebant; Sed minus tutum erat refugium, siquidem dies adjecta perfectionis, & executionis contractus, ac traditioni rei in eum deductae consistebat in fine cuiusli-bet anni, per cuius lapsum mora, hinc inde respectivè in-ducebatur; Subsequens autem pactum importabat unum ex tribus, vel scilicet, quod annus post expletum noven-nium esset terminus adjectus gratia omnino terminandae, & extinguendae obligationis venditoris, itaque quamvis pretium receperit, ac in ejus libera facultate esset rem tra-dere, adhuc tamen amplius non teneretur, prout verè tam verba contractus quam subiecta materia, & negotii natura suadebant, ut in praecedentibus, & negotii natu-ra, quod mora non oritur ex die adjecta gratia extinguen-dae obligationis ad text. in l. exempto alias l. emptore, §. Cassus ff. de ad. empti.

Aut quod contineat gratiosam dilationem emptoribus concessam ad sciendum id, quod alias facere non possent de merce singulo quoque anno non levata, ita suadente hujus negotii natura, seu consuetudine, ut plenius d. dist. praeced. Vel demum id fuisse concessum in gratiam eorum-dem emptorum, ne venditor lapso statuto tempore illos cogere potuisset ad distringendum magazenos seu reposito-ria, quodque alias venditor licitum esset mercem projice-re iuxta terminos text. in d. l. prima §. licet autem ff. de pe-riculo & commodo rei venditae & l. si quis qui lapides ff. de ad-empti, Nonquam vero tolli posse videbatur funda-mentum, de quo supra, quod scilicet per emptores stete-rit, quominus statuto tempore receperint ad inducendam in eis moram, non quidem culpofam aliquam penam ir-rogantem sine interese producentem, sed tantum causan-tem effectum praedictum habendi rem ex parte venditoris pro tradita, itaut emptoris periculo remaneret, prout regularis natura est hujusmodi contractus post illum perfe-ctum, exceptis hujusmodi rebus, in pondere, numero, vel mensura consentientibus cum modificatione ut supra.

Aliud ex parte emptorum, solutionem effugere curan-tium, excitatum fuit motivum, quod casus belli & inva-sionis adscribendus esset culpa venditoris, quasi quod in ejus odium id gestum esset, allegando Bald. in l. sic lege num. 12. & segg. C. de usuris Corn. conf. 23. lib. 2. firmantes casum belli moti contra locatorem, five ex injusta causa conductorem excusare; Pluribus tamen mediis hac obiecto de facili occurrerem, Primò nempe quod illud

ANNOT. AD DISC. CXVIII.

Contenta in hoc discursu percutere videntur potius materiam emptio-nis, & venditionis, quando scilicet periculum fit emptoris, vel venditoris, ideoque videndum in sua sede sub tit. de Empt. & vend. dist. 16. & 8.

FERRARIEN. DECUPLI PRO HEREDIBUS FRANCISCI RIMBALDESII CUM CAMERA.

Casus sopitus per concordiam.

De pena decupli imposta per Bullam Pauli Tertii contra fraudantes fiscum & Cameram, quando in-curatur, & quid ad hunc effectum requiratur; Et an peccator mortuo delinquente, & de praescriptione dic-tae penae.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 An & quando administrator exhibens computus in-fideles dicatur in dolo.
- 3 Ad poenam conventionalem sufficit dolus praesumptus.
- 4 Ut confessio praesudicet, & convincat de mendacio, debet esse clara, dilucida, & concludens per se.
- 5 Confitens potest declarare confessionem propriam dubiam & equivocam.
- 6 Donator donationem irrevocabilem potest declarare, si est dubia.
- 7 Mandanti potest declarare mandatum dubium.
- 8 Convinci non potest de mendacio del dolo, qui erravit in modo calculandi, & ordinem temporum perverit.
- 9 Salis consignatio anticipata appaltatori scienda est, & de ratione, & implementum post tempus non atten-ditur.
- 10 A quo tempore appaltus initium habere ac regulari debet, & annus dimidiatus quomodo attendatur.
- 11 Vinearum locationes incipere solent post vindemias.
- 12 In regulandis annis appaltum & locationum quale ini-tium spectandum sit.
- 13 Ad excusandum a pena Decupli ob mendacium vel frau-dem in computis, qualibet probabilis causa est admit-tenda.
- 14 Bulla Pauli III. super pena decupli ob rationes infideli-ter datas, habet solum locum in partibus omnibus in-troitus.
- 15 Assignatur ratio dicte propositionis.
- 16 Quod ad effectus decupli requiratur dolus verus.
- 17 Ultra dolum requiritur perseverantia usque ad parti-e minus fidelis bonificationem, quia datur poenitentia.
- 18 Distinctio, quando in his terminis requiratur dolus & quando non inter poenam mitiorem & graviozem.
- 19 In duplo, triplo, vel decuplo an continetur simplum.
- 20 Probatur de jure dicte distinctio inter poenam gravio-rem & mitiorem.
- 21 De poena creditoris debitum bis petentis.
- 22 Ad effectum hujus poena decupli vel similis spectandus est effectus, an scilicet Camera Principis remaneat defraudata.
- 23 Mors extinguit delictum & poenam, & quando contra mortuum procedi possit.
- 24 Mors praesumitur memoria aeterna salutis.
- 25 Crimen peculatus cessat per mortem.
- 26 Declaratur conclusio, quod poena conventionalis non pos-sulat dolum, ac non cessat per mortem.
- 27 Mors per manus justitiae dicitur voluntarie mori, & occidi a seipso.

DISC. CXIX.

illud percuteret casum illius mercis, quae levanda esset de tempore quo Status occupatus erat, itaut considerando emptores tanquam species conductorem (sub quorum em-Appaltatorum nomine etiam hujusmodi particulares con-tractus nuncupari solent) dictum impedimentum iustam praebere posset causam ad petendam remissionem, in quibus terminis loquuntur allegati, in quibus tamen neque procederet, nisi facta aliorum annorum persequatione, da-mnum esset intolerabile iuxta terminos text. in cap. pro-pter sterilitatem, quia verè bellum inter casus fortuitos computandum est, neque ad proxim deduci potest, ut cul-pae positivae id adscribatur, ut bene considerant Mandof. conf. 79. n. 9. & alii apud Larream allegat. 17. cum segg. Et secundo quia quidquid vulgus diceret de armis Regis Chri-stianissimi motis ad dicti Status occupationem ob excita-tionem, & instantiam aliorum pravorum inimicorum, seu amulorum ipsius Principis, attamen id merebatur inter fabulas reponi, quia verè mota fuerunt ex causa publi-ae inimicitiae inter Reges & ad fines ponderatos in Ja-nuam venere sub tit. de feud. dist. 58. Unde quoad dicti Status possessorem alioquin interestatos merito casui referendum erat.

Consideratio siquidem culpa cadit in eo damno, quod à privatis inimicis venditoris vel locatoris inferatur, quo ca-su inspicitur cujus culpa inimicitiae provenierint, sed ma-nifestum aequivoquum esse dicebam ut ea quae Doctores di-cunt de damno illato ab inimicis applicanda sint bello pu-blico, quod semper tribuendum est casui fortuito, cujus periculum in presenti fieri commune, venditoris scilicet pro rata illatum mercium, in quibus dici non poterat per emptores stetitisse, quominus illas reciperent, & empto-rem pro rata illorum annorum decursorum, in quibus eos stetit, quominus tempore non impedito reciperent mercem.

Praeterea, ut emptor adversus venditorem, vel condu-ctor adversus locatorem actionem vel exceptionem habeat ad interesse pro damno, quod ab ejus inicitiois illatum inferatur, duo copulative requiruntur, Primò quod damnu datum sit in odium venditoris seu locatoris ab ejus inimi-cis ut ipsum in bonis suis damnicificent, aliàs non damni-ficatur, & secundo, ut inimicitia sui causa damni fuerit praesistentis de tempore contractus, secus autem si super-venit, quia quae sequuntur post contractum, non habent causam retro, sed emptoris damno cedunt l. Lucius, ff. de excusationibus, Alex. in l. stipulatio ipsa num. 15. ff. de verbor. obligationibus, ibique bene Jafon. num. 14. Mantio. de tactis lib. 4. tit. 27. num. 41.

Et nihilominus etiam in praesistente de tempore con-tractus, limitandum crederem, ubi venditoris seu locato-ris inimicitia esset publica & notoria, quia conductor ca-sum praevidere potest, unde censetur periculo se exponere voluisse, neque casus inde contingens dicitur inopinatus, Ut de conductore bona propè flumen, cujus inundationes ex ipso rei aspectu, & frequentis contingant praevideri possunt, ut ob damnum inde contingens remissionem non petat, nisi accedat pactum, est plena decisio Cocconi 422. & de conductore tempore pestis vel belli actualis vel jam imminens cum similibus Caval. decis. 618. n. 7. Cappy. Laur. consult. 40. n. 24. & segg. ubi ceteri.

Juxta praemissa iudicatum fuit ab A. C. proindeque re-laxatum mandatum contra emptores, à Signatura Justitiae canonizatum, sed plures deinde exorta sunt controversiae super calculis dati & accepti, praesertim occasione ejus-dam magni ovilis per debitorum creditoris anni praecedentibus simpliciter & absque aliqua tituli expressione tradi-ti, quod ex quodam morbo satis notabiliter diminutum fuit, an scilicet diminutio cedere deberet damno credito-ris vel debitoris, quod pendebat à puncto, an debitor simpliciter dante bona creditoris, censetur in pignus, vel in solutum; Admittetur enim hinc inde, ex magis com-muni, & recepta sententia, praesumptio in esse in pignus, ut creditor praetendebat, unde sequebatur periculum esse debitoris, ex cuius tamen parte allegebatur hujusmodi re-gulae limitatio ex coniecturis aliisque adminiculis & cir-cumstantiis dationem insolitum inducentibus, & successivè periculum in creditorem ex deductis in Anconitana sub tit. de credito, & in Tiburtina Castri S. Angeli sub titulo de usur. dist. 8. Quare post plures discussiones satis honesta concordia controversiae finem praebuit.

Terminato primo appaltu generali Ferrariensi, suscepto per Franciscum Rimbaldesium in fine anni 1647. at-que non reperto novo appaltatore, stetit appaltus in ad-ministratione Officialium Camerae usque ad mensem Au-gusti ejusdem anni, de quo tempore illum denno suscepit idem Rimbaldesius, & terminare in fine Decembris prima Julii praecedentis, & terminare in fine Decembris 1657. & sic per annos novem cum dimidio, cum consue-tis pactis, illo praesertim, quod Camera singulis annis te-neretur sibi gratis tradere saccos 7000. falis, nempe 5000. pro Statu Ferrariensi & 2000. pro usu Civitatis & vallium Co-

videtur posse incurrere absque dolo positivo, ut Paulus V. declaravit ut supra.

20 Quam differentiam inter mitiorem & graviores poenam, in proposito clarissime probari dicebam de jure per text. in dicta l. excellentia tua, & in l. quilibet 40. C. de decessibus lib. 10. In prima enim, per quam sola levis poena pecuniaria dupli adicitur, nulla fit mentio fraudis vel doli; Sed in altera, ubi pro eadem causa imponitur gravior poena corporalis, expresse postulatur fraus, ibi, vel fraudolentus in adscriptioibus.

Replicabant Camerales, mendacium esse clarum ex premiffis facti considerationibus non excusabile, quia parita jurata loquitur de salario Ferrariae, pro qua ostendebatur nihil decedere, cum deficientia esset in sale debito pro Civitate Comacini; Sed esse satis leve fundamentum replicabam, tum quia calculando pro decem fornicariis, non autem pro novem cum dimidio ut supra, adhuc pro sola fornicaria Ferrariae consistente in facis 5. m. pro singulis annis deficientia remanebat major. Tum etiam quia licet essent duae salariae seu fornicariae diversae in ordine ad quantitatem singulis locis destinatae, ac etiam ob aliquam differentiam circa solutionem pretii intrinsece faciendam non fieri faciendam Salinaris Cerviae, Attamen in effectu unum erat debitum, ex uno eodemque contractu resultans, ita ut una esset persona debitoris, & una etiam persona creditoris ex eodem principio, & consequenter ista verborum formalitas nullius considerationis videbatur; Et nihilominus etiamsi credita provenirent ex diversis causis attamen stante identitate personarum, nil refereret ut creditor, illud debitum, quod ex una causa consequi debebat, ad aliam relaberetur, quia spectanda non est figura verborum, sed substantia veritatis, ejusque effectus consistens in eo, quod Camera non esset damnificata, seu praedjudicata, dum nihil occultabatur, sed petebatur id quod verè erat debitum, nil referendo, an ex una vel ex altera causa deberetur.

21 Hinc habemus in jure, poenam falsi vel fissionatus impositam esse creditoribus indebitum bis petenti, ex deductis per Farinacc. in fragm. verbo creditor num. 73. 5. & Rovit. pragm. 7. de falsis; Et tamen si ille, qui duas partitas ex diversis causis consequi debet, referendo erronee vel indebite solutionem sequatur ad unum magis quam ad alteram, non petendo debitum, loco illius petat alteram indebitam, & ad quam solutio referri deberat; Nullatenus dicendum est duas penas intrare, quia debitor non remanet in aliquo damnificatus, neque in substantia concurrat fraus petendi jam exactum, sed solum adesse dicitur error petendi rem pro re absque debitoris praedjudicio, cum in proposito spectandus sit solus effectus, an scilicet verè Camera defraudata remaneat, Mandell. dist. 23. conf. 432. n. 48. Vermiglioli. d. conf. 399. num. fin.

22 Atque ex hoc simili de debito bis petito, bene probari dicebam supradictum assumptum Afflicti & Ganaverr. locis cit. ut ad hujusmodi poenam incursum non sufficit sola partitio indebitae posita, nisi concurrat perseverantia in ea persistenda, & postquam attingenda esset cum subsequente effectu bonificationis, & in qua perseverantia dolus consistere dicitur, quia licet impostae sint poenae pro debito bis petito, attamen ad illarum incursum sola indebita petitio absque effectu exactationis non sufficit, ut firmat Rovit. in d. pragm. 7. de falsis, quia in his non videtur puniendus affectus sine effectu.

23 Demum ubi etiam confaret de dolo, ita locus esset poenae, adhuc tamen dicebatur super ea iudicium agi non posse contra defunctum, dum contra ipsum viventem, neque inquisitio formata fuerat, neque lis contestata, cum mors omnia delictum & poenam extinguat, ad text. in l. defuncto, ff. de publ. judic. cum concordant. per Farinacc. quo. 10. num. 26. cum seqq. Pro ego assumpti ab aliis Advocatis deduci comprobatione, Ego (qui nunquam illud deducere volui, ne ita admitterem illud delictum, quod nec per somnium adeste videbatur) ponderabam duo esse genera delictorum; Unum nempe eorum, quae dicuntur perfecta & consummata eo ipso quod committuntur, ita ut subsequens poenitentia non possit ea retractare, nec facere, ut id quod est delictum, non sit tale, prout sunt homicidium, sacrilegium, stuprum, & similia; Et in his terminis dubitari potest, an per mortem cesset actio fisci ad poenam pecuniariam quam non cessare plerique contendunt; Alterum est genus delictorum, quae ex primævo actu non sunt consummata & perfecta, sed admittunt poenitentiam re integra, ita ut perfectio delicti stet in pen-

dulo, pendens a futura perseverantia, & usque usque ad consequentem finem, ad quem illud est ordinatum, & tunc casus videtur indubitatus contra fiscum, ut scilicet per mortem omnia cessent, quia non adest delictum adhuc perfectum & consummatum, sed solum initium, quod per mortem sublatum dici potest, tanquam per tacitam & subintellectam poenitentiam, cum quilibet moriens praesumatur memor aeternae salutis ac poenitens ad text. in cap. significavit de homicid. & cap. literas de praesumpt. Alciat. reg. 3. praesumpt. 4. in fin. Menoch. lib. 5. praesumpt. 5. n. 1. & 2. & per tot. Farinac. de heresi quest. 196. num. 31. ubi quod in moriente non intrat praesumptio pertinaciae & perseverantiae.

Et in hac ultima specie delicti versari dicebam, quia ut ex Afflicto. Ganaverr. & aliis supra probatum fuit, hoc est delictum postulat ad incursum poenae perseverantiam, ex qua doli probatio resultare dicitur, ut in proximis, & specialibus terminis poenae pecuniarum contra Officium in 25 officio delinquentem, quae cum his terminis fraternizatur, ut a fisco petendi non valeat post mortem, quoties in vita non est formata inquisitio, & lis non contestata, fundat Anellus Amat. conf. 55. qui proinde testatur fiscum destitisse à molestiis remoto sequestro; Et tamen ibi agebatur de fisco Principis laici, multò magis in illo Papae, qui alios Principes ad aquatemet, & mansuetudinem invitare debet, eorumque exemplar est.

Ad ea verò, quae à Cameralibus inculcabantur de poena conventionali dolum non postulante ex Chartar. decisi. 81. 26 cum ibi alleg. & per mortem non cessante, satis facilis est responsio; Id scilicet procedere de illa certa poena, ad quam ex contractu quis expresse se obligat, ut est casus Chartarii, in quo quidam clericus expresse se obligaverat sub poena centum scutorum non converteri cum quadam muliere; Hoc autem nullatenus applicabile erat terminis nostris, in quibus nulla aderat expresse promissa poena conventionalis, ille verò quasi contractus, quem delinquens facere dicitur cum iustitia eo ipso, quod delictum committit, & per quod, per quamdam occultam conventionem, dicitur se subicere poenis à lege scriptis, procedit in quocumque delicto, ita ut moriens per manus iustitiae dicatur mori voluntarie, & occidi à se ipso, ut per Castrac. de Societ. off. cap. 29. num. 11. in fine Rot. apud Zacch. de Societ. decisi. 54. num. 5. & per tot. & est particulariter actum in Melphitens. pensiois sub tit. de pensio. ubi de casu singulari; Sed hæc est conventio largæ, & improprie sumpta, cui vanum est limitationem applicare, quoniam ita proflus factus, & nunquam verificabilis remaneret regula, dum idem procederet in omnibus poenis pro quibuscunque delictis.

His non obstantibus, Juxta primæ instantiam processit ad sententiam dictæ poenae condemnatoriam, sed interposita appellazione ad Cameram, concors erat omnium opinio pro dictæ sententiae, utpotè evidenter injustæ revocatione, ex quibusdam tamen provisionibus impedita fuit resolutio, atque non expectata repositione inita fuit concordia super solidatione computorum, ac praetensionibus, quae habebantur hincinde super appaltu, atque ista etiam praetensio sub eadem concordia comprehensa fuit; Sed reflectendo ad veritatem, etiam post causam sopitam, dictæ poenae nullatenus locum fore mihi videbatur.

BONONIENS. DECUPLI PRO N. CUM CAMERA.

Causa disputata coram Theaurario, incertus est exitus.

De eadem materia poenae decupli contra dantes minus fideles rationes administrationis, vel appaltus rerum ficalium.

S U M M A R I U M.

- 1 Adli series.
2 Ad incursum poenae decupli an requiratur dolus verus, & fraus.
3 Erroris computorum male traditorum possunt emendari.
4 In poenalibus qualibet poena probabiliter opinata excusat.
5 Camera Principis agit conora administratorem pro creditis inexactis.
6 Quando causa excusationis non dicatur justa.

7 Ubi

7 Ubi causa non est omnino excusatione digna, sed aliquem colorem habet, an debeat poena minorari.

D I S C. CXX.

1 Equata applicatione ad beneficium Camerae Apostolicae nonnullorum bonorum, quae dismembrata fuerunt à Collegio Bonon. nuncupato Montis Alti, consuevit Camera, & ejus nomine Theaurarius pro dictorum bonorum administratione deputare economum, qualis per plures annos fuit Comes Carolus Antonius de Fibulis, quo defuncto, deputatus fuit Titius, qui post jam transmissas litteras deputationis in forma consueta, idem Theaurarius per epistolas familiares injunxit, ut salvo jure Camerae contra Fibulam pro iuribus, & redditibus decursis inexactis, eorundem effectuum exactio incumbere, prout fecit, & efformandum tamen de istis computum ad partes diversarum, & effectibus currentibus, atque post plurimum annorum administrationem exhibendo computa jurata ad formam constitutionis Pauli III. ut per omnes Camerae administratores vel appaltatores faciendum est, fideliter descripsit omnes effectus currentes ad dictam ejus economiam, seu administrationem spectantes, omisit autem exactiones per eundem factas de nominibus debitorum, aliisque effectibus ad economiam sui praedecessoris pertinentibus; Unde camerales ad hujusmodi defectum advertentes coeperunt incursum poenae decupli in dicta Pauli III. constitutione inflicta, asserentes non posse isto casu allegari excusationem, de qua discussa praecedenti, quod scilicet Bulla solum procederet in partibus introitus omitti, cum de istis in specie ageretur, unde casus occultationis asserebatur planus.

Pro Titio vero scribens dicebam, adhuc eum ab incursum poenae excusabilem censendum esse, quia retento eodem praesupposito, de quo in praecedenti, ut scilicet ad hujusmodi poenae incursum utpotè gravissimæ, & à juris dispositione nimis exorbitantis requiratur fraus, siue dolus positivus, quodque iste incurri dicitur, non ex solo actu momentaneo exhibendi computos defectivos, sed ex perseverantia in illis subsistendis, ac reportando effectum, ad quem defectus directus est; Omnia hæc requisita in praesenti cessabant, quia computorum solidationem, & libertatoriam adhuc non reportaverat, unde adhuc res erat intrinseca corrigendi errore, quem corrigi posse ex Afflicto. Ganaverr. & aliis habetur in praecedenti, quia solus actus exhibitionis computorum videtur delictum initiatum, sed non perfectum, seu delinquendi affectus non sequitur effectu, pro quo, praeterquam in atrocioribus, non intrat poena ordinaria, ex deductis per Farinac. quest. 124. parti. 1. n. 5. & seqq. & par. 2. n. 117. cum seqq. praesertim ubi agitur de poena statutaria à jure communi exorbitante.

4 Praeterea recepta propositio est, in poenalibus quamlibet causam quamvis injustam, sed probabiliter opinatam excusare à dolo, & poena, Cavaler. decisi. 81. num. 2. decisi. 293. n. 5. part. 6. recent. Et in specialibus terminis hujus poenae Soula decisi. 77. ubi regulae generales cumulantur, quæ sortius in nostris terminis quam in illis, de quibus Soula loquitur, procedunt, quia ut in praecedenti dictum fuit, poena tripli inflicta per leges Hispaniarum, utpotè duplum in effectu continens, dum sub ea etiam ipsum simplicem partitæ omisit continetur, non exorbitat à jure communi, prout exorbitat nostra continens decuplam, nec non perjurium, falsum, & excommunicationem majorem, unde clarior dolus omnino requisitus videtur, & per consequens facillius excusatio admittitur.

Excusationis autem causa nimis probabilis videbatur in praesenti, quia pro nominibus & effectibus à Fibula praedecessore inexactis, Camera contra eundem directam actionem habebat ad text. in l. fin. §. item, ff. de administr. rerum ad Civit. pertinentium, & in l. 1. C. de periculo nominatorum lib. 11. cum concord. per Cyriac. contror. 433. nu. 6. cum seqq. quod etiam idem Theaurarius in dictis ejus epistolis declaravit, committendo exactationem dictorum effectuum sine praedicio dictæ actionis, ita ut potuerit probabiliter Titius credere, istos effectus non esse Camerales, sed potius privatos dicti Fibulae praedecessoris, exigendo per Cameram tanquam nomen debitoris sui debitoris, & consequenter non cadere sub computis suae economiae & administrationis percipientis effectus in futurum post ejus deputacionem decurrendos, unde justè potuit de his tanquam ab ejus economia diversis, & utpotè diversarum personarum constitutens tenere computum separatam ad partes.

Replicabant Camerales, non sine aliqua probabilitate, 6 hujusmodi excusationem rectè procedere, quando ageretur de computis singulis annis distinctè praestandis ita ut administrator dicere posset, ordinem scripturarum non postulare hujusmodi decursorum mixturam, iecus autem dum agebatur de redditione generali plurimum annorum, ab anno scilicet 1693. quo deputatus fuit usque ad 1661. in quo computa exhibuit, cum nullus subsistere videretur praetextus, cur in dicta generali redditione hujusmodi partitæ neglectæ fuerint, praesertim quia in tam longo intervallo (stante forsitan Fibulae infirmitate) idem administrator agnosceret potuit Cameram, vel negligendo, vel inanem reputando actionem contra dictum Fibulam, istos effectus reputasse suos. Unde casus patiebatur suas difficultates atque si ageretur de miti poena adeo à jure non exorbitanti, & juxta terminos legum Hispaniarum conformitatem cum dispositione juris communis in l. excellentia tua, C. de erog. militaris anno 112. satis dubitari potuisset quod causæ excusationis non essent sufficientes, sed quia tractatur de poena nimis gravi & exorbitanti, cujus incursum, tam de jure, quam ex declaratione Pauli V. in praecedenti enunciata, dolus positivus requiritur videtur, probabiliter excusatio à poena ordinaria intrabat; Sed adhuc dubitabam non posse eum praetendi ab aliquibus minoris & extraordinariae poenae incursum omnino immunem; Concurrente siquidem aliqua probabili excusatione, quae delictum omnino non tollat, neque totalem innocentiam redeolat, intrat quidem excusatio à poena ordinaria, sed non per hoc remanet delinquens omnino immunis, ut habetur in proposito falsitatis non apte ad nocendum, siue affectus ad delinquendum non sequitur effectu cum similibus; Et in specie hujus poenae ex aliqua causa minorandæ plenè agit Soula decisi. 78. ex regulis generalibus traditis per Traqueill. in ejus tract. de penis legum temperandis; Causa sicut, atque ignotus est eventus, cum aliqua suavi concordia forte sequutus &c.

ROMANA DECUPLI PRO ANTONIO FRANCISCO FARSETTO, CUM CAMERA. Causa decisi per Farsetto.

De eadem materia poenae decupli resultant. ex Bulla Pauli III. Et aliqua de administratione cussionis monetarum, & expensarum defuser currentium.

S U M M A R I U M.

- 1 Adli series.
2 An intrat poena decupli, ubi reddens rationes habet fundatam intentionem, eligibilem solum per exceptionem Camerae.
3 An & quando diminuto labore vel opere, diminuendum sit salarium, & contra eo aucto sit augendum.
4 Salarium debetur prompto operario, & per quem non fiat praestare operam.
5 Ex quantitate pretii desumitur, quid in contractum deductum sit.
6 Tunc ex diminuto opere diminuendum est salarium, quando eo aucto competere possit augmentum, & non alias.

D I S C. CXXI.

1 CUM ad parandam pecuniam belli indigentis necessariam, Urbanus VIII. publico edito mandasset, ut omnes exhibere tenerentur argenta in sicla Camerali, ad effectum eundem & reducendi ad monetam, solvendo argentorum dominis valorem in tot locis montium tunc erectis; Camera inuit partium cum Farsetto tunc ejus Depositario Generali, & Sicla Appaltatore, super idestorum argentorum cussione per solitos ministros & operarios faciendâ, sibi solvendo seu bonificando pro affinitate, fusione, & cussione, omnibusque aliis necessariis, julios tres pro qualibet libra, qui deinde in stipulatione instrumenti redacti fuerunt ad julios duos, ad quam rationem in ejus computis Appaltator fe creditorum constituit; Quia tamen plures argentorum domini existimantes ita sibi magis expedire, ad tollendas fraudes per inferiores ministros inficio Appaltatore in fusione & affinitate fieri solitas, propriis expensis extra Zeccham curarunt ea fundi & affinari, atque in massam redigi, Idcirco praetendere coeperunt Camerales ad investigationem ejusdem secre-

secrēti denuntiatoris, defectivos ac fraudulentos esse computos dicti Appaltatoris in partita scutorum 4247. postea pro 100 eo, quod sibi debeatur pro raffinatura, calo, battitura, & quacunque alia impensa, seu riscio & periculo libra- rum 21237. argenti per particulares introducti ad rationem juliorum duorum ad formam instrumenti; Quasi quod supponendo in omnibus argenti impensam fusionis & raffinaturae, ita fuerit in fraude, dum illorum notabilis pars per illorum dominos proprio sumptu fusa & raffinata fuerat, unde propterea restituere debet Camerae totum id, quod dicta impensa importaret, atque pro ista rata, in qua fraus praetendebatur, incurrisse poenam decupli à Constitutione Pauli Tertii inscriptam, introductaque causa coram fcliarum Praeside.

Pro Appaltatore scribens, deducendo eandem conclusiones jam in terminis hujus Bullae superius deductas in Ferrar. decupli. disc. 119. tam scilicet super dolo ejulque exculpatione ex qualibet causa probabiliter opinata, quam super ejuldem Bullae intellectu, ut scilicet procedere deberet in partitis omissis in introitu, in quibus verè & proprie occultatio consistere dicitur, non autem in praesenti, ubi Appaltator ad formam publici instrumenti fundatam habebat intentionem in generali actione consequendi de omnibus argenti indefinite julios duos pro qualibet libra, quia haec accidentalis defalcatione per Camerae praesentia, & continere dicebatur quam exceptionem, seu praesentio- nem, quam actor seu creditor nec deducere nec fundare tenetur, Ideoque nullo jure nullaque positiva vel humana ratione dici posse asserabam, ut creditor habens fundatam actionem in conventionem clara, dici posset in fraude & poena, ex eo quod aliquam defalci exceptionem accidentalem, & a conventionem extrinsecam non deduxerit; Atque ex hoc solum absque dubio locus esse debet ab- solutorie à poena, quamvis etiam circa simplum Camerae praesentio fundamentum haberet, prout, ita iudicatum fuit, quia concessa absolutoria à poena, crediti iudex ali- quid per Appaltatorem ex dicta causa restituendum esse, ideoque etiam condemnavit ad restituenda scuta 400. circiter.

Sed adhuc parum fundata visa est condemnatio, quae proinde nullum effectum sortita fuit, quia interposita ap- pellatione ad Camerae, iidem Camerales agnoscentes praesentionis insubsistentiam, eam deseruerunt, & sic tacite liti cederunt, & merito; Siquidem tunc hujusmodi praesentio aliquam subsistentiam habere posset, quando verfa- remur in mercede, quae distincte pro singulis dictarum ope- rarum speciebus praescripta esset, quo casu intrat quaestio, de qua Bart. & ceteri in l. ex eo, ff. de annuis legatis, & l. diem functo, ff. de officio assessoris, Menoch. de arbit. casu 223. Zaccb. de salar. qu. 11. n. 2. & seqq. An scilicet di- minuta parte laboris seu non praesentia aliqua specie operis minuenda sit merces, & e converso, labore vel operis spe- cie exerecente, illa sit augenda; Sed verfabamur in mer- cede generaliter pro toto opere ad certam summam per quamdam transactionis speciem conventa quo casu sufficit locantem operas fuisse paratum ad praestandum quicquid pro opere perficiendo erat necessarium, neque per eum ste- tisse, quominus promissa adimpleret; Ut in specie de con- ducto indefinite ad servitium, & ad faciendum quicquid facere opus erit, ut non augeatur salarium ob augmentum laboris, neque minuat ob illius diminutionem habetur in Romana mercedis 26. Januarii 1604. coram Pampilio, cum qua pertransiit Rota in Interamnen. mercedis 15. Maii 1645. s. fm. coram Peutingerio, & observant. add. ad Buratt. decis. 508. in fine, Zaccb. de salario dist. qu. 11. num. 22. Et generaliter de conducto ad aliquod opus pro certa merce- de, ut illam consequatur, si ex parte sua promptus est, nec per eum stat, quominus faciat bene Galeot. lib. 2. contr. 69. n. 3. cum seqq. Cavalier. decis. 520. num. 1. Zaccb. dist. tract. qu. 22. n. 8. cum seqq. & late Rota in Urbinate. salarii 26. Junii 1652. coram Zarata, & 20. Aprilis 1654. coram Al- bergato, quae sunt registratae apud Zaccb. ubi supra qu. 11. & prima est repetita decis. 286. part. 11. recent.

Quod in proposito dicebam omnino rationabile, ac hu- mano discursui adaptatum, si enim faber ex lapidibus per- cives ad certum locum asportandis promittat pro certo pretio aliquod aedificium construere assumendo in se onus calcis, arenae lignorum, mercedis fabricorum, & politurae seu quatratura lapidum in consulo; Aliqui autem aspor- tent ad locum destinatum nonnullos lapides jam positos & quatratos, habeat quidem ille partitarius hoc benefi- cium à casu seu fortuna, sed non inde inferri posse vide- tur, conventum pretium esse minuendum, quia ca-

sus potuit praevideri, ejulque ratione merces minui ab initio.

Idque omnino probabile in praesenti videbatur tum quia inspecto valore singularum expensarum & operum, necnon periculi & curae in hujusmodi cussione ad perfe- ctionem reducenda, merces esset longe major, quam duo- rum juliorum, pro quibus conventa erat; Tum quia ul- tra singulas expensas singularum operum, in quibus so- lum camerales insitebant, ponendus erat in aestimatione valor periculi notabilis super hujusmodi materiae pretio- sae subtractione per ministros, & operarios, necnon curae & industriae perficiendi operis; Et clarius stante differen- tia inter chirographum desuper expeditum, & instrumen- tum ad plures dies postea celebratum, quia in primo merx conventa erat ad rationem juliorum trium pro qualibet li- bra, in instrumento autem redacta est ad julios duos, quae notabilis superveniens diminutio ad aliam causam refe- renda non erat, nisi quod Camerales experti hoc medio tempore argentorum asportationem in parte fieri in mas- sa, itaut impensa necessaria in fusione & raffinatura in parte cessaret, ita mercem jam conventam diminueri vo- luerint, cum alias habita ratione omnium expensarum ef- fet incongrua, unde intrat juris propositio, quod ex pre- tii quantitate desumitur partium intentio, & quid & quan- tum in contractum deducum sit, Alex. conf. 26. lib. 4. Mantio. de tacit. lib. 4. tit. 9. num. 8. Gregor. decis. 126. n. 9. Buratt. decis. 471. n. 4. & 697. num. 5. & passim.

Ponderando demum, quod tunc ex diminutione laboris minuendum est salarium, quando illud ex illius augmen- to esset augendum, ex communiter firmatis per DD. in d. l. ex eo, ff. de annuis legat. & l. diem functo, ff. de off. ass. Menoch. de arbit. dicto casu 223. Zaccb. de salario dicta qu. 11. Unde cum stante generalitate conventionis pro omni & toto eo &c. Appaltator nunquam sperare potuis- set augmentum pro eo damno vel impensa, quod cum ma- lo eventu sibi dedidit, mala & corrupta qualitas argen- torum, seu alia pericula in subiecta materia de facili con- tingibilia, ita juxta regulam juris naturae canonizant à jure positivo in l. secundum naturam, ff. de reg. jur. suum debebat esse commodum, quod bonus eventus sibi tribue- rit, cum verè processum esset non per viam transactionis ex- pensarum quae in singulis operibus essent necessariae, sed per viam transactionis super omnibus casibus dubiis ad commodum & incommodum se habentibus, & haec vide- batur veritas.

ROMANA SEU VITERBIEN. APPALTUS PRO MUTIO ORFINO CUM CAMERA.

Casus disputatus in Congregatione Camerales.

An flicus sit in aliquo privilegiatus circa facultatem jurandi suspectos ejus debitores & Appaltatores di- versimodè quam cuilibet privato creditori com- petat.

Faeto appaltu bonorum & jurium fiscalium ad cer- tum tempus sub certa pensione in singulos annos distributa, sub dilacione tamen majoris temporis circa solutionem, an dicta dilacione durante ap- paltator dici possit debitor pensionis pro rata tem- poris decursi, & quomodo hujusmodi appaltus con- sistens in Regalibus & juribus fiscalibus regulentur.

Et aliqua de utroque pretio intrinseco, & extrin- secum locorum montium, quomodo hac pretio differant.

S U M M A R I U M.

- 1 Adli series.
2 Debitor non potest jurari suspectus nisi pro debito li- quido & maturo, & si adeit excessus actus corruit.
3 De distinctione pretii intrinseci, & extrinseci locorum montium vel censuum inter tertios.
4 Quid quoad ipsam Camerae vel debitorem census.
5 Quando Camera admittit aliquem particularem ad mon- tem dicitur pro eo se obligare sui fidejussore.
6 Fidejussor non est creditor debitoris nisi quantum sua in- teresse, & in damno quod patitur, sed non petit inter- esse extrinsecum nisi cum requisitis.

- 7 Pretium intrinsecum locorum montium quandoque mi- nuatur.
8 De flici privilegiis cum eorum debitoribus remissioe, in- ter quae non adeit illud allegandi debitorem suspectum sine causa.
9 Flicus non est regulariter privilegiatus, sed ultra casus expressos in jure utitur jure privati.
10 Flicus potest convenire suum debitorem ante tempus.
11 Ille qui de tempore contracti debitor suspectus & pa- rum idoneus, non potest jurari suspectus de fuga.
12 Declaratur conclusio de qua, num. 10.
13 Pensionis debitum non regulatur juxta tempora in quibus solutio conventa est, sed juxta perceptionem fru- ctuum, quorum ratione conductor ad eam tenetur.
14 Quomodo fructuum perceptio regulatur.
15 In specie appaltuum fiscalium quomodo regulentur fru- ctus, & in quibus eorum fructus consistat.

D I S C. CXXII.

Suscipit Orfinus à Camera appaltum redditum & pro- ventuum Ducatus Cadi, & Status Roncionis ad novennium, incipiendum sub die 29. Septembris 1659. & ut sequitur, terminandum pro annua pensione scut. 70. m. solvendorum quolibet bimestre pro rata, sub conven- tione tamen, ut solutio initium habere deberet die prima Julii sequentis, itaut terminante appaltu sub die 29. Se- ptembris 1668. solutio pensionis terminare deberet ulti- ma die Junii 1669.

Item, ut animalia, aliaque instrumenta in hujusmodi appaltu necessaria, vel oportuna Appaltator parare posset, loco illius mutui, quod vulgò impressantia nuncupa- tum, per Camerae in pecunia numerata alias fieri solet, illum admittit ad additionem cujusdam Montis pro locis mille per ipsam Camerae sub ejus fide erigendi, & quae pro ipsam Appaltatorem ad libitum vendi & resignari possent sub obligatione conservandi ipsam Camerae in- demnem pro fructibus, ac etiam dicto appaltu durante, ut illa, appaltu terminante, suppressa & extincta remane- rent, cum obligatione alias ad quanti ejusdem Camerae intereret id non sequi; Cùm autem paulo post biennium dicti appaltus, ministri Camerales, ad quos pertinet, praetendit dictum Appaltatorem non bene appaltum ad- ministrasse, neque pensiones decursas solvissse, atque per publicam vocem & famam dictam impressantiam integrè erogatam non esse in causam conventam; Hinc proinde illud de deterioratione status suspectum habere jurarunt, ideoque de mense Januarii 1662. declarando uti velle om- nibus privilegiis Camerae, praescripta agenda pro assicura- tione etiam ante cessam diem solutionis, infisterunt pro- cedi ad dicti Appaltatoris carcerationem, omniumque bono- rum & effectuum sequestum, interdixit etiam sibi ad- ministratorem, ut de facto sequutum fuit. Cùmque ex pra- cticis ingentia damna sequuta essent dicto Appaltatori, hic post aliquod tempus, occasione solidationis computo- rum, atque ut ejus persona & bonorum liberationem ob- tineret instetit pro eorum redicione, seu bonificatione, utpote ex defectu indebitis adibus sequutorum; Unde as- sumpta depurata disputatione in Congregatione Camerales, cum ultra eos, qui in ea intervenire solent, duo alii Clerici Camerae de mandato Papae adjuncti fuerunt.

Punctus pendebat ab eo, an de tempore, quo dictus Ap- paltator juratus fuit suspectus, esset necne Camerae debi- tor in sumpto qua juratus fuerat, ipse enim debito cessante; Dicebam scribens pro dicto Appaltatore, & Camera- les non negabant, dictam allegationem suspicionis cum omnibus inde sequutis remanere nullam utpote excessi- vam, cum ad hunc effectum requiratur debitum liquidum, pro quo tunc debitor urgeri poterat, itaut si pro summa excessiva vel illiquida juretur, tale mandatum dicitur nul- liter concessum & executum, ut ceteris allegatis firmatur apud Buratt. decis. 531. num. 5. & 633. num. 5. apud Otthob. decis. 205. num. 6. in Interamnen. seu Romana nullitatis mar- dati 11. Decembris 1652. coram Albergato, de qua causa habetur actum in sua materia sub titulo de credito, ubi pluri- es de ista conclusione, & aliis praesentibus ad materiam debitoris de fuga suspecti jurandi.

Hoc autem duplici inspectione pendebat; Primò ab eo quod ministri Camerales, ad quos pertinet juraverant dic- tum Appaltatorem ex causa dictae impressantiae seu ag- gregationis Monti debitorem, nedum in eorundem loco-

rum pretio intrinseco importante scut. 100. m. ad rationem scut. 100. pro quolibet, sed etiam in scutis 9. m. pro pretio seu valore extrinseco & accidentalibus, cum tunc illa species locorum montium contractaretur ad rationem scut. 109. pro quolibet; An scilicet dici posset debitor Camerae in praesenti scut. 9. m. Et secundò dum juratus fuerat debitor ex causa pensionis decursae in scutis 43. m. circiter ad ratam temporis, non habita ratione dictae dilacionis novem mensium, qua durante dici non poterat esse debitum li- quidum, pro quo tunc urgeri posset, ut ad hunc effectum requiratur; Et in utroque, pro appaltatore probabilibus respondendum esse dicebam.

Quatenus enim pertinet ad primum, licet quando loca montium inter privatos contractantur, ejuldem naturae videatur utramque pretium, intrinsecum, & extrinsecum, nulla adhibita dictorum pretiorum distinctione, quoniam quoad ipsas partes, tanti valere dicuntur, quan- ti communiter in foro currunt & contractari solent, five plus five minus, quam importet eorum naturale & intrin- secum pretium pro quo creata sunt, scut. 100. ita ex acci- dentibus ac temporum qualitate alterabile, eodem modo, quo licite in commercio inter tertios, absque debitoris mixtura & praedjudicio, pro alterato majori vel minori pretio contractari potest census, quia nempe impositus pro forte scut. mille, ob bonam qualitatem debitoris, alia- que circumstantias, licite per creditorem alteri cedi valeat pro mille & centum, & e converso ob suspicionem debitoris, vel creditoris indigentiam, aut alias circum- stantias, cedatur pro 900. &c. juxta magis communem opinionem in foro receptam de qua ceteris allegatis Cenc. de Cens. qu. 11. num. 17. & seq. Cyriac. controu. 170. n. 13. Salgad. in labyrinth. creditorum par. prima cap. 13. secundo num. 36. & seq. & cap. 27. num. 8. & seqq. & habetur pluri- us in aliis hoc eodem titulo ad materiam locorum mon- tium, in quibus vel similibus juribus cum Principe aut Republica totius Europae inconcussa praxis id comprobat. Ex ea clara ratione, quia id nil interest debitoris, cuius debitum, tam in forte, quam in fructibus nullam recipit alterationem, dum in casu extinctionis, ab ejus electione ac facultate pendens, ad aliud non tenetur, nisi ad resti- tuendum pretium intrinsecum ab ipso acceptum, non cu- rato, an census vel juris possessio, plus, vel minus eroga- verit pro ejus acquisitione à creditore.

Secus est ipsa Camerae Montis debitrice, quoniam aut non vult extinguere, & ejus interesse non veratur nisi in solutione fructuum, quorum respectu nulla intrat alteratio, aut vult extinguere, & non curato, an Mon- tium possessores, illa pro majori vel minori pretio ab aliis montistis acquisierint, cogi non potest ad majus pretium quam intrinsecum & naturale scut. 100. pro quolibet, licet possessor plus emerit, & e converso idem intrinsecum pretium diminueri non potest, licet possessor minus emis- set, excepto casu, in quo extrinseci seu alterati pretii augmentum vel decrementum ipsius Camerae seu Repu- blicae commodo vel respectivè damno cessisset, juxta casum, de quo in Romana Religiosis hoc eodem titulo disc. 33. ubi Camerae etiam pro extrinseco & alterato pretio ven- diderat, tantumdem restitutura, & casum conversum, quando eadem pro minus vendidisset, de quo plenè agit apud Capyc. Latr. decis. 180. quorum neutrum in praesenti concurrebat, quoniam dicta additio facta erat juxta con- suetam formam pro solo intrinseco pretio scut. 100.

Hinc proinde resultabat, ad effectum, de quo erat quaestio, eandem Camerae dici non posse dicti Ap- paltatoris creditricem in dicta rata pretii extrinseci seu accidentalibus, quoniam ipsa in hac parte gerere solam vi- debatur, vel partes fidejussoris hujus Appaltatoris, pro cautele montistiarum suam fidem pro alienato debito ad- hibendo, eo modo, quo facere solet, quando aliquos Barones, five etiam particulares, aut Communitates admittit ad Montes Camerales, ut fecit praesentem pro Universalitate hebraeorum cum similibus, seu versus ge- rere dicitur partes imponentis censum super ejus bonis in gratiam alterius, qui ipsum impositorem rele- vare debet juxta casum, de quo decis. 46. in fine part. 7. recent. & lapsus.

Quo posito, fidejussor aliud à principali debitor praetendere non potest, nisi relevationem, & quantum im- portaret suum damnum in casu quo ille suam obliga- tionem non implet, ad communiter nota in l. un- ca, Cod. de sententia pro eo quod interest; Undè propterea fidejussor neque actionem habet ad interesse extrinse- cum